

Bibliotekarz

*Numer specjalny
poświęcony problemom
bibliotekarstwa czechosłowackiego*

8

1967

**ROK XXXIV
WARSZAWA**

CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY

T R E Ś Ć — СОДЕРЖАНИЕ— C O N T E N T S

	Str.
Od Redakcji	225
— От Редакции	
— Editor's note	
<i>Jiri Sejpek</i> — Problemy kształcenia bibliotekarskiego w Czechosłowacji	226
— Вопросы библиотечного воспитания в Чехословакии	
— Some problems of library education in Czechoslovakia	
<i>Jozef Hajdušek</i> — Organizacja bibliotek technicznych i systemu informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w CSRS	231
— Организация технических библиотек и системы научной, технической и экономической информации в ЧССР	
— The organization of special technical libraries and reference service on technics and economics in Czechoslovakia	
<i>Rudolf Malek</i> — Biblioteka Miejska w Pradze	235
— Городская библиотека в Праге	
— City Public Library in Prague	
<i>Drahošlav Gavrečki</i> — Podstawowe problemy modernizacji bibliotek czechosłowackich	241
— Главные вопросы модернизирования библиотек в Чехословакии	
— The basic problems concerning modernization of the Czechoslovakia libraries	
<i>Jarmila Houšková</i> — Z poezją w życie	244
— С поэзией в жизнь	
— With the poetry into the daily life	
Przegląd piśmiennictwa	
Обзор литературы	
— Reviews of books and articles	
<i>eLBe</i> — Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie	247
— Вопросы библиотек и чтения в печати	
— Problem of libraries and reading interests in the press	
Z życia SBP	247
Из жизни СПБ	
— News from PLA	
Kronika krajowa i zagraniczna (<i>L. B. i M. K.</i>)	250
Внутренняя и зарубежная хроника	
— Domestic and foreign chronicle	
Z żałobnej karty	252
Некрологи	
— Obituary	
Przepisy prawne (<i>TeZar</i>)	253
Законодательство	
— Legal regulations	
Wszystkie przekłady z czeskiego — <i>K. Gumkowski</i>	

REDAGUJE KOMITET: *F. Bursowa, T. Bruszewski, H. Falkowska, J. Kołodziejska*
(zast. redaktora), *Cz. Koziół, E. Pawlikowska* (redaktor), *D. Stępniewska,*
I. Szczepańska.

BIBLIOTEKARZ

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Nr 8

WARSZAWA

ROK XXXIV

BIBLIOTEKARSTWO W CZECHOSŁOWACJI

Współpraca bibliotekarzy polskich i czeskich ma swoją bogatą tradycję. Szczególnie żywe kontakty miały miejsce w okresie międzywojennym, kiedy to na łamach „Bibliotekarza” publikował szereg artykułów jeden z najwybitniejszych bibliotekarzy czeskich L.J. Živný. Zainteresowanie bibliotekarstwem czechosłowackim koncentrowało się w owym okresie wokół ustawy bibliotecznej, którą nasi sąsiedzi wprowadzili u siebie już w 1919 r., oraz ściśle z tym faktem powiązanych spraw organizacyjnych tworzącej się w Czechosłowacji sieci bibliotek powszechnych.

O wzajemnej wymianie poglądów na te tematy informuje szczegółowo J. Kołodziejska w artykule: „Kontakty bibliotekarskie polsko-czeskie w okresie walki o ustawę biblioteczną” w Roczniku Biblioteki Narodowej nr III.

Ponieważ wiele spraw animujących bibliotekarzy polskich i czeskich nie utraciło na aktualności do dziś, a systematycznie przybywa nowych, postanowiliśmy poświęcić im specjalny numer naszego pisma. Upoważnia nas do tego głębokie przeświadczenie, iż budowa socjalizmu w obu naszych krajach stwarza szczególnie dogodne warunki dla pogłębiania współpracy i wzajemnej wiedzy o sobie. Umożliwia również podejmowanie wspólnych prac nad rozwiązywaniem wielu bibliotekarskich problemów, na prostej zasadzie, że co dwie głowy to nie jedna.

W numerze poświęconym bibliotekarstwu czeskiemu staraliśmy się podać przegląd najaktualniejszej problematyki, pióra wybitnych bibliotekoznawców, znanych zresztą ze swej działalności publicystycznej naszym czytelnikom. Na zasadzie obopólnego porozumienia między redakcjami, 8 numer „Čtenařa” będzie w całości poświęcony problemom bibliotekarstwa polskiego. W przyszłości planujemy specjalny numer poświęcony bibliotekarstwu słowackiemu, które ze względu na odmienną rolę w rozwoju historycznego i dzisiejszego wymaga osobnego potraktowania.

Redakcja byłaby wdzięczna, gdyby Koledzy zechcieli podzielić się z nami swymi uwagami na temat numerów specjalnych a zwłaszcza ich przydatności informacyjnej.

Redakcja

PROBLEMY KSZTAŁCENIA BIBLIOTEKARSKIEGO W CZECHOSŁOWACJI

Studia bibliotekarskie w Czechosłowacji znajdują się w fazie nieustannych przemian. Duże przeobrażenia następujące w dziedzinie bibliotekarstwa i metodach jego nauczania, zwłaszcza na wyższych uczelniach, powodują ciągle zmiany, zarówno zakresu jak i form kształcenia pracowników bibliotecznych.

Dlatego też nie zamierzam mówić o obecnym systemie wykształcenia bibliotekarskiego w CSRS, ale raczej chcę zwrócić uwagę na pewne specjalnie ujawniające się tendencje, które pomimo tego, że nie posiadają jeszcze doskonałej postaci i stanowią w większości wypadków problemy niezakończone, niemniej jednak są niezmiernie cenne jako znamiona przyszłego rozwoju.

Obecny stan podstawowych typów wykształcenia bibliotekarskiego w Czechosłowacji wykazuje przejrzysta tablica na 230 stronie.

Pierwsze wątpliwości można wysunąć już przy samym pojęciu „wykształcenie bibliotekarskie”, zwłaszcza kiedy chodzi o wyższe wykształcenie, ponieważ przygotowanie uczelnie dla wyższych stanowisk bibliotekarskich, bibliograficznych i naukowo-informacyjnych na obu czechosłowackich katedrach jest traktowane w sposób jednolity. Do tego pojęcia stopniowo dostosowuje się cały system nauczania, który pierwotnie był nastawiony na kształcenie bibliotekarzy. Ta właśnie koncepcja szerszego ujmowania profilu absolwenta przełamuje wąskie docelowe pojęcie (wykształcenia jedynie warsztatowego i opanowania zawodu) i nie dokonuje się bez trudu. Częstość i u nas powstają zastrzeżenia przeciw takiemu pojmowaniu studiów, co jest uzasadnione odmiennością funkcji bibliotek oświatowych z jednej, a bibliotek oraz ośrodków naukowych i informacji technicznej, z drugiej strony.

Katedry chcą jednak uwydatnić własne koncepcje we współczesnym rozwoju nauki polegające nie na różnicach, ale zgodności, biorąc pod uwagę praktyczną stronę zagadnienia, gdyż relatywnie mała ilość słuchaczy nie daje możliwości atomizacji studiów. Jeśli w przyszłości osiągnie się bardziej zasadnicze zwiększenie ilości słuchaczy na katedrach, trzeba będzie pojęcie tej zgodności rozważyć w nowopowstałych warunkach. Ponadto koncepcja ta odpowiada ogólnym tendencjom na wyższych uczelniach, zmierzającym do kształcenia absolwentów o szerszych zainteresowaniach. Nie chodzi bowiem w chwili obecnej o wyższe wykształcenie bibliotekarskie w dawnym pojęciu, ale raczej o jednolite przygotowanie uniwersyteckie pracowników służby informacyjnej. Niewątpliwie przygotowanie takie jest wewnętrznie zróżnicowane (stacjonarne, zaoczne i kierunkowe studia) — obejmujące specjalizację techniczną, biologiczną i społeczno-naukową, co stwarza dostateczne możliwości dla specjalizacji słuchaczy, zwłaszcza wyższych lat studiów.

Jednym spośród zasadniczych problemów budzących niepokój u tych, którzy zajmowali się kształceniem bibliotekarzy, było ustalenie optymalnej relacji między kwalifikacjami bibliotekarskimi (dziś bibliotekarsko-informacyjnymi) a kwalifikacjami w innej konkretnej dziedzinie. Otóż my w Czechosłowacji postaraliśmy się o rozwiązanie tego problemu w pierwszym rządzie przez powołanie do życia biblioteczno-informacyjnej katedry z możliwością specjalizacji od pierwszego roku w trzech dość szeroko zakrojonych kierunkach studiów: technicznym, biologicznym lub społeczno-naukowym. Pomimo wszystkich trudności organizacyjnych i planowania zajęć, zaleta tego studium polega na tym, że daje możliwość przełamania

dawnego tradycjonalizmu, który łączył zawód bibliotekarski niemal jedynie z naukami humanistycznymi, w pierwszym rzędzie z literaturą i historią. Przy czym uniwersalność kierunku technicznego już dziś okazuje się niedostateczna w istniejących warunkach i trzeba będzie ją specjalizować w zakresie dziedzin profilowych, takich jak np. przemysł lekki, przemysł ciężki itp.

Otwarty (na który odpowiedzą dopiero będące w przygotowaniu badania funkcji pracowniczych w bibliotekach i ośrodkach informacji naukowych) jest problem, dla jakich stanowisk, szczególnie w bibliotekach naukowych i ośrodkach informacji naukowej, będą potrzebni tylko wąskokierunkowi specjaliści z wyższym wykształceniem, a gdzie będą bardziej przydatni absolwenci wyższej uczelni kierunku nie bibliotekarskiego, a następnie studium bibliotekarskiego albo naukowo-informacyjnego.

Obecnie studium podyplomowe dzieli się na dwie specjalizacje: pierwsza jest przeznaczona dla tych, którzy pracują w bibliotekach i ośrodkach bibliograficznych, druga dla tych, którzy pracują w dziedzinie informacji naukowo-technicznej. Pośród słuchaczy drugiej specjalizacji przeważają absolwenci wyższych szkół technicznych.

Już przed 15 laty zapoczątkowano w Czechosłowacji przygotowywanie pracowników naukowych i pedagogicznych z dziedziny bibliotekarstwa w ramach aspirantur naukowych. Powstała możliwość uzyskania tytułu kandydata nauk (a nawet doktora nauk). W roku ubiegłym doszła jeszcze jedna. Absolwenci mogą po złożeniu rygorozów otrzymać tytuł doktora filozofii.

Okazało się, że oparcie teorii bibliotekarstwa pojmowanej w ścisłym kontakcie z teorią informacji naukowej (zwaną w Czechosłowacji również informatyką) rozważaną jedynie na bazie wiedzy pedagogicznej, jak się to często u nas robiło, byłoby jednostronne. Z punktu widzenia dalszego rozwoju zarysowuje się co najmniej pięć zakresów podstaw teoretycznych tych dyscyplin, które w jakimś stopniu powinny znaleźć odbicie w nauce na wyższych uczelniach:

1. Pośrednicząca rola instytucji informujących (bibliotek, ośrodków bibliograficznych i naukowo-informacyjnych) pomiędzy źródłem informacji a jednostką, grupą społeczną i całym społeczeństwem. Powszechność docierania informacji jako istotny problem współczesnej cywilizacji, współzależnej od postępującej rewolucji naukowo-technicznej. Wszystko to tworzy konieczność uwzględnienia teoretycznych założeń doświadczeń filozoficznych, socjologicznych i pedagogiczno-psychologicznych.

2. Powszechna konieczność stworzenia jednolitego, zintegrowanego (w przyszłości w wysokim stopniu zautomatyzowanego) systemu instytucji informujących. Organizacyjna strona problemu informacyjnego spełnia rolę pierwszorzędną wagi dla informacji w procesie kierowania na jakimkolwiek odcinku życia społecznego, wykazując dla naszych dyscyplin znaczenie cybernetyki jako powszechnej wiedzy o kierowaniu.

3. Jednym spośród najistotniejszych środków prowadzących do integracji, koncentracji i racjonalizacji systemu informacji, będzie mechanizacja i automatyzacja. Dlatego też teorię mechanizacji zalicza się jako nieodłączną część podstaw teoretycznego wykształcenia bibliotekarzy, fachowców z zakresu bibliografii i pracowników naukowo-informacyjnych.

4. Przekazywanie informacji odbywa się przy użyciu różnych sygnałów dźwiękowych, wizualnych, elektronicznych itd., nie mniej jednak przekazy graficzne, podawane słownie, zostaną jeszcze długi czas najbardziej typową formą informacji. Stąd też wynika nietypowe znaczenie języka, zwłaszcza od strony jego semantyki. To jest zatem czwarty filologiczny zakres niezbędnych wiadomości.

5. W powiązaniu z drugim i trzecim zakresem wiadomości wiąże się zwłaszcza ostatni zakres, który można by nazwać matematyczno-logicznym i matema-

tyczno-statystycznym. Bibliotekarstwo jako takie przestaje dziś być bezpiecznym schronieniem izolowanym od zasięgu matematyki, jak to było do niedawna. Przygotowanie do prowadzenia szeregu tradycyjnych czynności przy użyciu maszyn, współpraca instytucji informacyjnych wyposażonych w stacje mechaniczno-obliczeniowe, współpraca z architektami przy projektowaniu nowoczesnych budynków bibliotecznych, operacje dotyczące obliczeń procesów ilościowych w instytucjach informacyjnych, wciąż rosnące znaczenie statystyki stosowanej jako podstawowego środka kierowania rozwojem systemu informacyjnego — wszystko to zwiastuje coraz większy udział matematyki, logiki matematycznej i statystyki w dziedzinach, które zdążyły się do niedawna być niezmiernie odległe od tych dyscyplin.

Fachowiec z wyższym wykształceniem, a zwłaszcza pracownik na kierowniczym stanowisku z zakresu jakiegokolwiek dziedziny, nie może traktować swego wykształcenia za ukończone. Rozwój wiedzy i techniki oraz stosowanie ich powoduje tak szybkie zmiany (już w najbliższej przyszłości mówi się o zmianach w samych zmianach), że uzyskane wykształcenie szybko się wyczerpuje wymagając stałego uzupełniania w miarę czasu. Wyższe uczelnie będą musiały w coraz większym stopniu reagować na taki stan rzeczy w ten sposób, że po pierwsze będą kłaść w procesie kształcenia coraz większy nacisk na tzw. wykształcenie podstawowe, które zostanie uwolnione od zbytecznej faktografii i zostanie skoncentrowane na przyswajaniu doskonalszych metod myślenia naukowego, a po drugie będą w coraz szerszym zakresie organizowane studia podyplomowe dla tych, którzy już ukończyli wyższe studia kierunkowe. Praska katedra bibliotekarstwa i informacji naukowej zorganizowała takie studium, w niewystarczającej postaci, doradczych podyplomowych seminariów, na które powoływano zazwyczaj po kilka roczników absolwentów. Nowe możliwości dopiero wyłaniają się obecnie w związku ze wznowieniem tytułu doktora filozofii. I chociaż szereg dziedzin zorganizowało już sobie system studiów podyplomowych, jego podstawy prawne w skali ogólnopanaństwowej znajdują się dopiero w stadium przygotowania.

Głównym problemem, który będą musiały rozwiązać w Czechosłowacji średnie szkoły bibliotekarskie, jest ukształtowanie profilu absolwenta tych szkół, określenia jego właściwości w odróżnieniu od profilu absolwenta studiów uniwersyteckich. Wydaje się, że rozwój powinien zmierzać w tym kierunku, by czteroletnia stacjonarna i zaoczna nauka, zakończona świadectwem dojrzałości, zmierzała do stworzenia tego typu średnio wykwalifikowanego bibliotekarza, typu uniwersalnego, przydatnego w pierwszym rzędzie dla bibliotek publicznych i ogólnonaukowych. Natomiast dwuletnia kierunkowa nauka w tych szkołach będzie raczej wychowywać średnio kwalifikowane siły dla wąsko specjalizowanych odcinków informacyjnych. W bieżącym roku na przykład trwa w średniej szkole bibliotekarskiej w Bratysławie pierwszy kurs dwuletnich studiów kierunkowych z zakresu naukowej i technicznej informacji. Również dla tego typu szkół trzeba będzie mieć na uwadze właściwe formy późniejszego doszkalania absolwentów w studium pomaaturalnym.

Oprócz szkolnego systemu kształcenia pracowników typu informacyjnego, istnieje w Czechosłowacji cała masa różnych kursów i szkoleń, organizowanych przez najrozmaitsze instytucje, organa i organizacje. Typ szkolenia zasługujący ze wszech miar na uwagę, który wskazuje, moim zdaniem, na niezbędny w przyszłości kierunek rozwoju, stanowi już dwukrotnie przeprowadzone szkolenie (we wrześniu 1966 roku i marcu 1967) dla kierowników słowackich bibliotek, na którym oprócz tradycyjnej formy wykładów zostały zastosowane również takie formy, które w maksymalnym stopniu pobudzają aktywność i inwencję ich uczestników. Prowadzone są analizy czynności kierowniczych, dokonuje się oceny i przeprowadza obronę pisemnych prac słuchaczy o sposobie kierowania bibliotekami, rozstrzyga się najróżniejsze zadania sytuacyjne związane z problemami kierowania (tzw. „case

study") itd. Podobny typ szkolenia prowadzi również Wojewódzka Biblioteka w Ostrawie.

Dla pracowników społecznych w bibliotekarstwie, którzy pracują w większości (95%) wszystkich bibliotek publicznych (w głównej mierze na wsi) jest zalecany tzw. podstawowy kurs bibliotekarski. Rezultaty badań, które zostały przeprowadzone w ramach państwowego naukowo-badawczego planu p.n. „Podstawowe problemy teoretycznego wychowania i wykształcenia dorosłych”, potwierdziły hipotezę, że nawet wówczas, kiedy będzie się traktować podstawowy kurs bibliotekarski jako główne źródło zawodowych wiadomości z zakresu bibliotekarstwa pracowników społecznych, nie są i nie będą te kursy dostateczną i jedyną formą kształcenia. Trzeba będzie wiadomości te uzupełniać zwłaszcza posiłkując się samokształceniem w ramach literatury fachowej. Zostało stwierdzone, że w roku 1966 więcej aniżeli dwie trzecie bibliotekarzy społecznych z bibliotek publicznych nie kończyło w ogóle żadnych kursów bibliotekarskich. Za główną przyczynę tego stanu poczytuje się dużą fluktuację bibliotekarzy społecznych. Więcej aniżeli połowa spośród nich pracuje w bibliotece nie dłużej niż rok.

Ogromne znaczenie w systematycznym dostarczaniu wiadomości fachowych, w pierwszym rzędzie właśnie dla tej kategorii pracowników, odgrywa czasopismo „Čtenář” (na Słowacji „Citateľ”). „Čtenář” jest jednym spośród nielicznych czasopism w świecie, które przeznaczone jest przede wszystkim dla bibliotekarzy społeczników. Poza zwykłymi artykułami i informacjami, w załączniku są publikowane cykle przeznaczone dla samokształcenia, jak np. „Elementarz biblioteczny”, „Przegląd historyczny czeskiej literatury młodzieżowej”, „Rozdziały wybrane o kierowaniu bibliotekarstwem” i inne. W odróżnieniu od bibliotekarstwa polskiego nie przyjęła się u nas forma korespondencyjnych kursów w szerszym zakresie, nie mniej jednak nie wyklucza się, że może się jeszcze rozwinąć w rezultacie cyklu w czasopiśmie „Čtenář”.

Załączona tablica ilustrująca przegląd wykształcenia bibliotekarskiego w Czechosłowacji jest w pewnym sensie niepełna. Na czoło wysuwa się dzisiaj naglące zadanie, które narasta już od szkoły podstawowej aż po wyższą uczelnię, jak nauczyć uczniów, słuchaczy i aspirantów (naturalnie stosownie do wieku) w twórczy i samodzielny sposób korzystać z doświadczeń i wciąż rosnącego nawału oryginalnych i wtórnych źródeł informacji, przyswajając efektywne nawyki pracy przy pomocy tych źródeł, nauczyć korzystania z biblioteki i bibliografii. Wszystko to, co dotychczas robione było w Czechosłowacji w dziedzinie podwyższenia tej tak zwanej bibliotekarskiej i naukowo-informacyjnej umiejętności, nie było dostatecznie systematyczne i zależało od inicjatywy poszczególnych jednostek albo instytucji. Dopiero Pierwsza Czechosłowacka Bibliograficzna Konferencja w Ołomuńcu w 1966 roku sformułowała zalecenie, aby Centralny Naukowo-Metodyczny Gabinet Biblioteki Narodowej ČSRS i Macierz Słowacka wspólnie opracowały i przedłożyły Ministerstwu Szkolnictwa i Kultury kompleksowy projekt mający na celu włączenie podstawowych wiadomości z zakresu bibliotekoznawstwa, bibliografii i informacji naukowej do programu wszystkich zakładów nauczania różnych typów i stopni.

Wielkie biblioteki i całe ich kompleksy bywają nazywane „pomnikami ludzkości”, „skarbnicami ducha ludzkiego”, „kolektywnym rozumem”. A skoro włączy się je do nowoczesnego systemu informacyjnego, jako jego integralną część, wartość ich dla społeczności niepomniernie wzrośnie.

Od jakości tego systemu będzie w znacznej mierze zależeć rozwój postępu ludzkości w przyszłych dziesięcioleciach. Wykształcenie tych, którzy będą formować tę przyszłość i zdolność użytkowników czerpania z niego jak najskuteczniej, stanie się najistotniejszym problemem społecznym.

TABELA KSZTAŁCENIA BIBLIOTEKARZY W CZECHOSŁOWACJI W ROKU SZKOLNYM 1966/67

Rodzaje przygotowania	Rodzaj studiów	Uczelnia, organizator	Forma studiów	Warunki przyjęcia	Czasokres studiów
1. Przygotowanie pracowników naukowych i pedagogicznych aktywistów w dziedzinie bibliotekarstwa i informacji naukowej	Aspirantura naukowa w dziedzinie bibliotekarstwa i informacji naukowej	a) katedra bibliotekarstwa i informacji naukowej w Pradze b) katedra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Bratysławie	1. Uczelnia 2. Eksternat	Ukończone wyższe wykształcenie w zawodzie (przyjęcie — egzamin konkursowy)	3 lata i dłużej
2. Przygotowanie bibliotekarzy z wyższym wykształceniem — specjalistów z zakresu bibliografii i pracowników naukowo-informacyjnych	Wykształcenie wyższe		1. Stacjonarne 2. Zaoczne 3. Zaoczne kierunkowe a) bibliotekarskie b) naukowo-informacyjne	1. Ukończone średnie z maturą Ukończone średnie i 2 lata praktyki w zawodzie Ukończone studia wyższe i 2 lata praktyki w zawodzie	5 lat 5 lat 2 lata
3. Przygotowanie bibliotekarzy ze średnim wykształceniem	Średnie wykształcenie zawodowe, bibliotekarskie	Bibliotekarskie szkoły średnie w Pradze, Brnie i Bratysławie	1. Stacjonarne 2. Zaoczne 3. Stacjonarne kierunkowe 4. Zaoczne kierunkowe	Ukończona 9-letnia szkoła podstawowa Ukończona 9-letnia szkoła podstawowa i 2 lata praktyki Matura liceum ogólnokształcącego Matura liceum ogólnokształc. z priorytetem dla osób z praktyką zawodową	4 lata 4 lata 2 lata 2 lata
4. Różne kursy dla zawodowych bibliotekarzy	—	Biblioteki, urzędy centralne, organa centralne organizacji społecznych itd.	Stosownie do możliwości: stacjonarne, internatowe, wieczorowe, zaoczne itd.	Różne	Różne
5. Szkolenie bibliotekarza amatorów	Kurs podstawowy, cykle z czasopisma „Čtenář” itp.	Organizują przeważnie biblioteki wojewódzkie i powiatowe	W zależności od potrzeby	Funkcja bibliotekarza amatora	Podstawowy kurs 40 godzin, w innych wypadkach różny

ORGANIZACJA BIBLIOTEK TECHNICZNYCH I SYSTEMU INFORMACJI NAUKOWEJ, TECHNICZNEJ I EKONOMICZNEJ W ČSR

Wraz z rosnącą potrzebą stosowania metod naukowych w życiu społecznym oraz z wprowadzeniem najnowszych osiągnięć w produkcji przemysłowej w oparciu o zdobyte postępy niepomniernie wzrasta znaczenie bibliotek i służby informacyjnej. Konieczność zdobywania wiadomości naukowych i technicznych rodzi palącą potrzebę zorganizowania systemu informacyjnego. W Czechosłowacji składa się on z sieci ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz z sieci bibliotek, pracujących ze sobą w ścisłym powiązaniu. System ten ma swoją skomplikowaną strukturę organizacyjną i bardzo różne doświadczenia w pracy, które artykuł niniejszy może jedynie sygnalizować.

Początki bibliotek technicznych wiążą się z rozwojem szkolnictwa technicznego. W 1707 roku została założona okręgowa inżynierska szkoła w Pradze, załączek obecnej Wyższej Szkoły Nauk Technicznych, przy której w roku 1718 powstała biblioteka, z czasem przekształcona w dzisiejszą Państwową Bibliotekę Techniczną. Podobnie w roku 1763 została założona w Bańskiej Szczawnicy pierwsza na świecie Wyższa Szkoła Górnicza, a przy niej biblioteka założona w roku 1765. Następnie powstawały dalsze wyższe uczelnie i szkoły zawodowe, które oddziaływały na rozwój nauki, przemysłu i instytucji technicznych.

Równolegle z rozwojem przemysłu powstawały na terenie Czechosłowacji w minionym stuleciu i w początku bieżącego biblioteki techniczne przy wielkich zakładach przemysłowych, jak np. przy zakładach Škody w Pilźnie (dziś zakład im. Lenina), Zbrojowce w Brnie, Kablu w Bratysławie itd. Biblioteki te powstawały przede wszystkim po II wojnie światowej. Po wyzwoleniu w roku 1945 było w Czechosłowacji około 150 bibliotek technicznych w zakładach przemysłowych i przy instytutach badawczych, którym po nacjonalizacji przemysłu przypadły w udziale nowe zadania. Oprócz bibliotek technicznych w przemyśle, zostały założone dalsze biblioteki techniczne przy szkołach przemysłowych itp. Rozwój bibliotek technicznych nastąpił z chwilą powstania ludowo-demokratycznego ustroju w lutym 1948 r., to jest z chwilą kiedy doszło do przebudowy przemysłu zgodnie z planowanym uprzemysłowieniem kraju, rozwojem wyższego szkolnictwa technicznego, wydawnictw technicznych i różnych innych instytucji.

Rozwój bibliotek technicznych w poszczególnych resortach produkcji był rozmaity, w zależności od tego ile przywiązywano do nich wagi ze strony organów nadzórnych. Mimo, iż w 1951 roku ukazały się: zarządzenia o obowiązkowym zakładaniu przyzakładowych bibliotek technicznych wydane przez ministrów ciężkiego i lekkiego przemysłu oraz uchwała Zespołu Pełnomocników w 1953 o budowie szkół technicznych na Słowacji, ogólny ich rozwój przebiegał w sposób chaotyczny i nieskoordynowany. Zasadniczy wpływ na uporządkowanie tej sprawy i jej dalszy przebieg, spowodowała uchwała Rządu Nr 606 z dnia 17 lipca 1959 roku, która ustanowiła jednolitą organizację i stwarzała perspektywy dalszego rozwoju tego rodzaju bibliotek.

I. Organizacja bibliotek technicznych w przemyśle i ich główne zadania

Uchwała Rządu z 1959 r. zakwalifikowała biblioteki techniczne z poszczególnych gałęzi produkcji do rzędu zakładów informacyjnych, których działalność została określona zasadami mającymi na celu opracowanie w 1959 roku statutu informacji technicznych i ekonomicznych w poszczególnych resortach. Następnie została uzupełniona wytycznymi Nr 29420/1964, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 1963 r. Według tych wytycznych działają obecnie:

1. Podstawowe ośrodki informacyjne w zakładach i w przedsiębiorstwach, instytucjach projektowych i konstruktorskich w celu zdobywania, opracowywania i udostępniania źródeł informacji z dziedzin reprezentowanych przez instytucje, przy których zostały one utworzone. Oprócz udostępniania własnych materiałów ośrodek dostarcza żadaną literaturę za pośrednictwem wypożyczania międzybibliotecznego. Podstawowe ośrodki informacyjne, których jest w tej chwili około 3 000, są pomocą dla inżynierów, robotników i pracowników gospodarczych przy

spełnianiu zadań produkcyjnych danego przedsiębiorstwa. Informują o najnowszej literaturze, sporządzają jej wykazy i dostarczają najróżnorodniejszych materiałów do ich pracy zawodowej. Współpracują z oddziałami Czechosłowackiego Towarzystwa Naukowo-Technicznego, biorą udział w prowadzeniu propagandy naukowo-technicznej, uczestniczą w zaznajamianiu z nową technologią, zajmują się przekazywaniem najnowszych osiągnięć nowatorów i racjonalizatorów, dbają o podniesienie poziomu fachowego pracowników odpowiedniego zakładu pracy.

2. Fachowe ośrodki informacyjne są z reguły prowadzone przez fachowych pracowników (resortowych zakładów naukowo-badawczych), przy czym obejmują szereg odcinków działania. Należy do nich funkcja bibliotekarska, dokumentacyjna, działalność przekładowa, badawczo-analityczna, wydawnicza i naukowo-propagandowa. Ośrodki gromadzą księgozbiory wspólne dla literatury krajowej i zagranicznej, a także materiały informacyjne, na podstawie których można orientować się w bieżącym stanie rozwoju poszczególnych dziedzin fachowych w skali światowej oraz w kierunku, w jakim ten rozwój idzie. Fachowe ośrodki informacyjne współpracują ze swymi odpowiednikami w krajach socjalistycznych, zgodnie z ustalonymi zasadami na podstawie umów o współpracy naukowo-technicznej i na zasadzie uchwał organów Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, a także z zakładami naukowymi innych krajów.

Specjalistyczne ośrodki informacyjne, prócz czynności informacyjnych udzielanych własnym zakładom naukowym, służą także informacjami podstawowym ośrodkom informacyjnym znajdującym się w gestii danej gałęzi specjalności. Jest ich obecnie około 250. Ze względu na pomocnicze dziedziny gospodarki narodowej tworzy się około 100 ośrodków informacyjnych drugiego stopnia.

3. Branżowe ośrodki informacyjne są organizowane przy naukowych zakładach badawczych bądź też przy innych zakładach, a wreszcie jako samodzielne instytuty, mające na celu zbieranie informacji kompleksowych o zagadnieniach ogólnych i przekrojowych, a także informacji dla problematyki pokrewnej dla działów fachowych, które znajdują się w gestii ośrodka branżowego. Organizacyjnie podzielone są podobnie do fachowych ośrodków informacji.

Branżowym ośrodkom informacji podlegają fachowe i podstawowe ośrodki informacji, którym ośrodek branżowy dostarcza informacji dla ogólnobranżowej i międzyresortowej problematyki i udziela im pomocy metodycznej. Branżowe ośrodki informacyjne rozwijają współpracę międzynarodową w zakresie swojej branży. Uzyskane materiały opracowują bądź same, bądź też przekazują właściwym fachowym ośrodkom do pełnego wykorzystania. Stanowią centralne ogniska systemu informacyjnego. Jest ich dwadzieścia. Tworzą obwód pierwszego stopnia informacji i są partnerami Centrali Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Pradze jako zwierzchniego organu służby informacyjnej w Czechosłowacji.

Dla celów udzielania informacji o problemach, które ze względu na kompleksowość, ponadresortowy charakter bądź też specjalne znaczenie, wymagają podejmowania decyzji w zakresie centralnym, został powołany specjalny organ: Centrala Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w Pradze. Utworzona dnia 1 kwietnia 1966 r. Centrala ma następującą strukturę:

- a) dział dla spraw informacji i propagandy naukowej, technicznej i ekonomicznej, wyłoniony z Państwowej Komisji dla Spraw Techniki;
 - b) Zakład dla Spraw Informacji Technicznej i Ekonomicznej w Pradze;
 - c) Państwowa Biblioteka Techniczna w Pradze.
- Do zadań Centrali należy szeroki zakres obowiązków, które obejmują:
- opracowanie analiz i koncepcji perspektywnego rozwoju systemu informacyjnego oraz koordynacja współpracy ośrodków z organami centralnymi, co z kolei jest przedstawiane Państwowej Komisji dla Spraw Techniki;
 - troskę o zapewnienie niezbędnych warunków dla efektywnej pracy przy zdobywaniu, opracowywaniu, tłumaczeniu, czynnościach wydawniczych, a także wykorzystywaniu informacji naukowych, technicznych i ekonomicznych — o racjonalną organizację, o metody i technikę tej pracy;
 - nadzór, nadawanie kierunku i koordynację badań w dziedzinie teorii, metodyki i techniki informacji naukowo-technicznej oraz pracy związanej z literaturą techniczną;
 - metodyczną systematyzację posługiwania się literaturą techniczną we wszystkich typach bibliotek, prowadzenie katalogu obcej literatury technicznej sprowadzanej do ČSRS, zestawienie bibliografii literatury technicznej i koordynacja

prac bibliograficznych państwowych bibliotek naukowych w zakresie literatury technicznej, przy równoczesnej współpracy z organami informacji resortów przemysłowych;

- koordynację opracowań dokumentacyjnych informacji przez branżowe i fachowe ośrodki informacyjne oraz koordynację zakładania archiwów dokumentacji; Centrala Dokumentacyjna opracowuje niektóre dziedziny wybrane, zwłaszcza na podstawie materiałów obcych i tworzy centralne archiwum dokumentacji;
- opracowywanie wyników badań ekonomiczno-technicznych oraz innych informacji obiektywnych dotyczących struktury i rozwoju, poziomu technicznego i wpływu ekonomicznego gospodarki narodowej, również o kierunku rozwoju nauki i techniki dla potrzeb centralnego zarządzania i podejmowania decyzji w dziedzinie gospodarki narodowej;
- nadawanie kierunku oraz koordynowanie propagandy naukowo-technicznej w organizacjach ogólnopństwowych i organach gospodarczych;
- wydawanie materiałów informacyjnych, publikacji i czasopism, a przede wszystkim czasopism „Technika knihovna” i „Metodika a technika informacii”.

Centrala jest głównym organem prowadzącym wymianę materiałów informacyjnych między państwami — członkami RWPG, jest członkiem FID, uczestniczy w pracach programowych UNESCO w dziedzinie dokumentacji, bibliografii i terminologii, a także w innych organizacjach międzynarodowych.

Państwowej Komisji dla Spraw Techniki podlegają jeszcze następujące organy:

- Urząd do Spraw Patentów i Wynalazków w Pradze wraz ze swą Centralną Biblioteką Literatury Patentowej,
- Urząd do Spraw Normalizacji i Pomiarów w Pradze z biblioteką literatury dotyczącej normalizacji.

Na Słowacji funkcję centralnego księgozbioru literatury krajowej i obcej, naukowej i technicznej oraz funkcję ośrodka literatury technicznej i metodycznego centrum dla ośrodków informacji spełnia Słowacka Biblioteka Techniczna w Bratysławie, założona równocześnie z utworzeniem Słowackiej Wyższej Szkoły Technicznej w roku 1938. Biblioteka podlega Słowackiej Komisji dla Spraw Techniki, która w swych ramach zakłada dalsze oddziały, mające w perspektywie utworzenie na Słowacji Centrali Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej.

System informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej jest ściśle powiązany ze współpracy z systemem bibliotecznym i zgodnie z ustawą z lipca 1959 r. — o jednolitym systemie bibliotecznym tworzy wspólną sieć biblioteczną. W ramach jednolitej sieci bibliotek istnieją biblioteki z przeważającą częścią księgozbioru technicznego, co zresztą znajduje odzwierciedlenie w ich działalności.

II. Organizacja bibliotek technicznych poza przemysłem

1. Sieć państwowych bibliotek naukowych o kierunku technicznym

Państwowe biblioteki naukowe tworzą sieć o dużym znaczeniu. Mają bogate księgozbiory literatury krajowej i zagranicznej, naukowej i technicznej, tak książkowej jak i czasopism, a także literatury specjalnej. Udostępniają tę literaturę pracownikom naukowemu, pedagogicznemu, prowadzącym prace badawcze oraz specjalistom ze wszystkich gałęzi gospodarki i kultury, a także studiującym oraz wszystkim tym, którzy pragną podnieść swoje kwalifikacje. Do rzędu bibliotek naukowych typu technicznego należą:

a) Państwowa Biblioteka Publiczna w Brnie (założona w 1900 roku), która zajmuje się zbieraniem literatury technicznej ze wszystkich dziedzin;

b) Państwowa Biblioteka Naukowa w Ostrawie (założona w 1952 roku) specjalizuje się w zakresie górnictwa i hutnictwa oraz polskiej literatury fachowej z tych dziedzin;

c) Państwowa Biblioteka Naukowa w Pilźnie (założona w 1950 roku) specjalizuje się w kierunku budowy maszyn i browarnictwa;

d) Państwowa Biblioteka Naukowa w Hraden Kralowe (założona w 1952 roku) specjalizuje się w chemii, przemyśle gumowym, przemyśle tekstylnym i budownictwie maszynowym dla przemysłu ciężkiego;

e) Państwowa Biblioteka Naukowa w Koszycach (założona w 1946 roku) specjalizuje się w górnictwie, hutnictwie i budowie maszyn;

f) Państwowa Biblioteka Naukowa w Zwoleniu (założona w 1952 roku) specjalizuje się w dziedzinie leśnictwa i przemysłu drzewnego.

Problematyką z zakresu nauk ekonomicznych zajmuje się Centralna Biblioteka Ekonomiczna w Pradze i Centralna Biblioteka Ekonomiczna w Bratysławie jako biblioteki specjalistyczne naukowe, które otrzymują i opracowują literaturę ekonomiczną i udzielają informacji z zakresu tej specjalności.

Wobec szybkiego rozwoju rolnictwa, jego mechanizacji i chemizacji oraz wobec propagowania najnowszych zdobyczy własnych i zagranicznych w dziedzinie nauk rolniczych, ogromne usługi oddaje Centralna Biblioteka Rolnicza i Leśna jako część Zakładu Informacji Naukowo-Technicznej w Pradze i Centralna Biblioteka Rolnicza w Nitrze, które podlegają resortowi rolnictwa.

2. Biblioteki wyższych zakładów naukowych kierunku technicznego

Czechosłowacja posiada obecnie 14 wyższych zakładów naukowych kierunku technicznego, w ramach pracy których zostało założonych 770 bibliotek, w tym 20 centralnych, 746 oddziałowych i 4 ośrodki biblioteczne. W roku akademickim 1965/66 studiowało w tych szkołach 69 708 studentów. Biblioteki uczelni technicznych odgrywają poważną rolę w kształtowaniu wysokokwalifikowanych fachowców, specjalistów w zakresie wszystkich kierunków gospodarki narodowej. Są one tak pomyślane aby przez dostęp do literatury fachowej umożliwiać proces nauki i prac naukowo-badawczych na poszczególnych katedrach i w laboratoriach. Biblioteki wyższych uczelni technicznych, a zwłaszcza ich bogate księgozbiory literatury naukowej i technicznej są pomocne przy specjalizacji na wyższych uczelniach, a także służą badaniom naukowym, które prowadzone są przez uczelnie. W roku 1966 księgozbiory tych bibliotek liczyły 2 766 264 skatalogowanych tomów i 20 276 tytułów czasopism.

3. Biblioteki szkolne kierunku technicznego

Biblioteki takie istnieją w szkołach zawodowych (mechanicznych, elektrotechnicznych, chemicznych, budowlanych itd.), których jest razem 232. W roku szkolnym 1965/66 uczęszczało do nich 155 629 uczniów. Księgozbiory bibliotek w szkołach zawodowych są tworzone w ten sposób, aby tematycznie wiązały się z kierunkiem nauczania i udostępniały literaturę techniczną nauczycielom i uczniom, którym należy zaszczepić nawyk systematycznego studiowania literatury technicznej.

4. Biblioteki zakładów i instytucji podległych Czechosłowackiej Akademii Nauk i Słowackiej Akademii Nauk

Biblioteki nastawione na nauki techniczne są ogromną pomocą w pracy naukowo-badawczej członków CzAN i SAN oraz innych pracowników naukowych dzięki zasobom literatury i możliwościom informacji. Biblioteki tych zakładów prowadzą prace przy wydawnictwach bibliotek centralnych, którymi są Biblioteka Zakładowa przy Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze, która w 1965 roku liczyła 973 884 — i Centralna Biblioteka Słowackiej Akademii Nauk, która w roku 1965 liczyła 278 492 tomy.

Biblioteki centralne gwarantują możliwość przeprowadzenia szeregu poważnych zadań w ramach całej sieci bibliotek centralnych, a więc wymianę literatury naukowej, sporządzenie centralnego katalogu księgozbiorów Czechosłowackiej Akademii Nauk i Słowackiej Akademii Nauk, metodyczną pomoc bibliotekom.

W ramach Słowackiej Akademii Nauk zostało powołanych 15 bibliotek w dziedzinie nauk matematyczno-fizycznych i technicznych przy zakładach doświadczalnych, laboratoriach i gabinetach, w których w roku 1965 znajdowało się 112 365 tomów książek, czasopism i wszelkich innych materiałów.

5. Biblioteki Domów Książki

Biblioteki tego typu zaczynają powstawać równocześnie z otwieraniem domów techniki, głównie w ważnych ośrodkach przemysłowych. Do zadań ich należy zbieranie wszelkich nowości z dziedziny przemysłu i badań w tym zakresie oraz udostępnianie tych wiadomości i przekazywanie zakładom przemysłowym.

Doniosłą rolę w akcji propagowania postępowych metod pracy i doświadczeń racjonalizatorskich i nowatorskich odegrał Dom Technika w Bratysławie, założony w 1954 roku jako pierwsza placówka tego typu w Czechosłowacji. Organizował on „dni nowej techniki”, „dni wymiany doświadczeń”, konferencji i seminaria

na tematy specjalne, uzupełnione wystawami literatury technicznej, których organizatorką była Biblioteka Domu Technika współpracująca przy tych imprezach ze Słowacką Biblioteką Techniczną w Bratysławie.

6. Biblioteki Muzeów Techniki

Przy Muzeach Techniki zakładane są biblioteki specjalistyczne, kierunkowo nastawione na zagadnienia historii krajowej i światowej techniki. Najbardziej znana spośród nich jest Biblioteka Muzeum Narodowego w Pradze i Wschodniosłowackiego, Muzeum Technicznego w Koszycach.

x x x

W celu koordynacji prac bibliotek o kierunku technicznym, ze względu na ich odmienne przynależności resortowe, została powołana w ramach Centralnej Rady Bibliotecznej, jako organu doradczego Ministra Kultury i Informacji, Sekcja Bibliotek Naukowo-Technicznych. W chwili obecnej Sekcja ta stanowi grupę roboczą Komitetu do spraw informacji i propagandy naukowej, technicznej i ekonomicznej Państwowej Komisji do Spraw Techniki, zgodnie z porozumieniem zawartym w 1966 roku.

Sekcja Bibliotek Naukowo-Technicznych wypowiada się zwłaszcza w sprawach prac związanych z literaturą techniczną, na temat problemów modernizacji i racjonalizacji prac w bibliotekach technicznych, zajmuje się kształceniem pracowników bibliotecznych i pracowników służby informacyjnej w zakresie ich umiejętności posługiwania się i przekazywania informacji w zakładach badawczych i w produkcji.

Zakończenie

W Czechosłowacji poświęca się wiele uwagi systematycznej organizacji bibliotekarstwa i informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Każdy z systemów stara się o pogłębienie metod i form swej pracy i o podniesienie ich na najwyższy poziom nowoczesnej techniki.

RUDOLF MALEK
Biblioteka Miejska
Praha

BIBLIOTEKA MIEJSKA W PRADZE

Początki obecnej biblioteki na Starym Mieście w Pradze sięgają jeszcze czasów husyckich. Biblioteka musiała istnieć już w roku 1431, bowiem na wielu drogich, bogato iluminowanych księgach do dziś zachował się widoczny napis łaciński, świadczący o tym, że książkę tę darował „pro communitatis libraria” jakiś praski mieszczanin.

Jakie losy przechodziła ta pierwsza praska biblioteka miejska, nie wiadomo. Można przypuszczać, że istniała blisko 200 lat, do czasów kiedy jezuici zagarnęli ją w pierwszej połowie XVII wieku, z powodu jej husyckiego pochodzenia, i wcielili do swej nowozałożonej biblioteki w Klementinum, gdzie do dzisiaj zachowały się niektóre spośród jej tomów.

x x x

W latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia powstają na terenie Pragi liczne biblioteki publiczne, gminne lub związkowe. W 1891 roku została założona biblioteka w śródmieściu Pragi. Biblioteka ta kilkakrotnie przenosiła się z miejsca na miejsce, aż dopiero w 1903 roku został oddany do jej dyspozycji budynek, który stał w owym czasie na miejscu dzisiejszego gmachu Biblioteki Miejskiej. W 1922 roku, po utworzeniu Wielkiej Pragi, udało się praskim bibliotekarzom połączyć trzydzieści siedem gminnych bibliotek pod wspólny zarząd biblioteki centralnej.

Owczesna siedziba tej właśnie Biblioteki Miejskiej została od samego początku jej powstania uznana za tymczasową. Dopiero po I wojnie światowej zdecyd-

Biblioteka Miejska w Pradze

dowano, iż wybuduje się dla biblioteki w tym samym miejscu nowoczesny budynek. Prace rozpoczęto w 1925 r., a w październiku 1928 r. gmach jej został przekazany obywatelom Pragi.

Nowy budynek w pełni odpowiadał zarówno ówczesnym założeniom architektonicznym jak i celowi, dla którego został postawiony, i był w owych latach najnowocześniejszą biblioteką w całej Europie. Za pionierski wyczyn uznano to, że budynek został pomyślany jako ośrodek kultury, w którym obok sal przeznaczonych na wypożyczalnię, czytelnie, magazyny i biura, znajdowały się sale koncertowe i odczytowe oraz miejsca na wystawy zarówno w hallu jak i na piętrach.

W gmachu znalazły również pomieszczenie reprezentacyjne salony prezydenta miasta oraz mieszkania dla pracowników Biblioteki.

Z biegiem czasu, w organizacji Biblioteki i strukturze jej czynności następowało wiele zmian. Jedną z najważniejszych, przyjętych na stałe zasad był centralny zakup książek. W ten sposób wyeliminowana została przypadkowość w doborze literatury, niefachowość i brak koordynacji w pracy bibliotecznej, a co za tym idzie zostały stworzone podstawy do opracowania katalogu i wydania bibliografii. Wolny dostęp do półek, który został po raz pierwszy w Czechosłowacji wprowadzony już w 1928 roku w czytelni i w oddziale dla dzieci, był dowodem usprawnienia obsługi czytelników, co następnie zostało stopniowo wprowadzone w innych bibliotekach Czechosłowacji. Również Biblioteka Fryderyka Smetany, z której rozwinął się później największy ośrodek muzyczny w Europie, wywierała wpływ na powstanie w Bibliotece wielostronnego ośrodka kultury, którego oddziaływanie zostało jeszcze rozszerzone przez stworzenie teatru lalki „Ríše lo-utek” (Państwo lalek).

Całokształt działalności bibliotek praskich przed drugą wojną światową wykazuje z małymi odchyleniami stałą tendencję rozwojową. Wzrastające zainteresowania czytelników zmuszały do zakładania nowych oddziałów. W 1937 roku zaczęła docierać do peryferyjnych dzielnic miasta „biblioteka objazdowa”.

Okres nazistowskiej okupacji dał się odczuć dotkliwie Bibliotece tak jak zresztą wszystkim ośrodkom kultury, zakładom naukowym i wychowawczym. Bibliotekarzom jednak udało się przechować literaturę zakazaną przez okupanta, toteż zaraz po wyzwoleniu byli oni w stanie wypożyczać dzieła wyróżniające się tendencjami postępowymi.

Po maju 1945 roku działalność Biblioteki stopniowo rozrastała się i pogłębiała pod względem fachowym. Zaczęto organizować pogadanki z czytelnikami, dyskusje na temat nowych książek, a wreszcie regularne wtorki literackie, które zdobyły sobie piękną tradycję. Uczestniczyła w nich większość czechosłowackich

i dziesiątki zagranicznych literatów, artystów i naukowców. Między innymi np. Louis Aragon, Borys Polewoj, Roger Garaudy, Jean Paul Sartre, Ernest Fischer, Thor Heyerdahl, a także szereg artystów muzyków oraz aktorów teatrów praskich, którzy swą sztuką przyczyniali się do zwiększenia wpływu literatury na słuchaczy i czytelników. W oparciu o doświadczenia wieczorów literackich, dramatycznych, muzycznych i filmowych, Uniwersytet Ludowy Nauki, Techniki i Sztuki (w twórczej współpracy z Akademią Nauk) podjął się przygotowania cyklu odczytów, seminariów i kursów z zakresu wszelkich dziedzin nauki i sztuki, na poziomie wyższej uczelni. Wykładowcami byli profesorowie uniwersytetu oraz pracownicy zakładów naukowo-badawczych. Specyfiką tego studium było dążenie do powiązania słów mówionego ze studiowaniem książki. Do odczytów przygotowywane były bibliografie literatury zalecanej — albo na odwrót — czytelnikom literatury fachowej zalecało się uczęszczanie na kursy i cykle odczytowe.

Niezmierznie żywe zainteresowanie wywołały zwłaszcza wieczory dyskusyjne z udziałem twórców nowych czeskich filmów, a także czasami poranki teatralne poświęcone światowej dramaturgii. Wszystkie miejsca, w dużej, liczącej około sześćset krzesła sali, były zawsze wyprzedane.

Dobłą opinią cieszyły i cieszą się nadal wystawy organizowane w sali głównej Biblioteki i w hallu, dostosowanych do tego celu imprez. Duża ilość wystaw — tak zresztą jak i wieczorów literackich — miała charakter międzynarodowy.

Z początkiem lat pięćdziesiątych Biblioteka wznowiła również swą działalność bibliograficzną. Czynność tę skoncentrowała w pierwszym rzędzie na wydawaniu zestawów książek zalecanych, przeznaczonych dla określonego kręgu czytelników i tematycznie związanych z ich potrzebami i zainteresowaniami. Wydawano dziesiątki bibliografii z zakresu literatury politycznej i ekonomicznej, techniki, nauk przyrodniczych, z zakresu sztuk plastycznych itd. Wydział muzyczny przygotował do druku zestawienie dzieł Smetany, Dvorzaka i Suka. Ukażały się bardzo liczne bibliografie osobowe dotyczące poszczególnych autorów literatury krajowej i zagranicznej, sporządzane w związku ze światowymi rocznicami w dziedzinie kultury i jubileuszami pisarzy. Wielokrotnie bibliografie te zawierały teksty odczytów wygłaszanych na „wtorkach” literackich.

W pracowni naukowej zabytków praskich (pragenia) na „Małej Stranie” niedaleko mostu Karola została zgromadzona najróżnorodniejsza literatura związana z Pragą. Książki fachowe, monografie naukowe, publikacje historyczne i beletrystyka znajdują się tu do dyspozycji każdego, kto pragnie poznać przeszłość, czasy dzisiejsze i przyszłość stolicy.

Fragment wypożyczalni Bibl. Woj. w Ostrawie

Wieczory literackie, dyskusje, kursy i cykle wykładowe Uniwersytetu Ludowego, wystawy, przedstawienia teatru lalek dla najmłodszych, którzy jeszcze nie potrafią czytać, ale wiadomo że kiedyś staną się czytelnikami biblioteki, wszystko to, łącznie z setkami tysięcy wypożyczonych książek, stało się pomocą w tworzeniu żywego ośrodka kultury o rozległych wpływach wychowawczych oddziaływającego na dzieci, młodzież i dorosłych.

Łącznie z siecią bibliotek dzielnicowych biblioteka Miejska liczy dziś 140 000 czytelników, co oznacza, że co ósmy mieszkaniec Pragi jest posiadaczem jej legitymacji i uczęszcza do jakiegos oddziału biblio-

Bibl. Woj. w Ostrawie — fragment wypożyczalni

ukowa i około jednej trzeciej książki dla dzieci i młodzieży. Bibliotekarze organizują corocznie w pełni sezonu jesiennego i wiosennego ponad 5 tysięcy najtęki centralnej na placu imienia Dr Vacka, byłego prezydenta miasta, lub do innej wypożyczalni dla dzieci, młodzieży czy dorosłych, które znajdują się we wszystkich dzielnicach. Do peryferyjnych części (ogółem 150 bibliotek) miasta dojeżdżają 2 bibliobusy: jeden z książkami dla dorosłych, drugi — dla dzieci i młodzieży. Mieszkańcy Pragi wypożyczają rocznie blisko 5 milionów tomów, z czego więcej niż jedną trzecią stanowi literatura na-

ukowa i około jednej trzeciej książki dla dzieci i młodzieży. Bibliotekarze organizują corocznie w pełni sezonu jesiennego i wiosennego ponad 5 tysięcy najsobniejszych imprez. Oznacza to, że Biblioteka Miejska łącznie ze swymi oddziałami rozsianymi po całej Pradze organizuje dwadzieścia, a nieraz więcej rozmaitych imprez dziennie. Około pół miliona mieszkańców Pragi przychodziło do czyteln i pracowni, aby tutaj przygotowywać się do egzaminów, korzystając z książek i czasopism w celu wyjaśnienia różnych problemów, podnoszenia osobistych kwalifikacji ogólnych i zawodowych, aby poszerzyć swoje horyzonty w dziedzinie literatury, techniki, nauk przyrodniczych i sztuki.

x x x

Praskie biblioteki publiczne, które podlegają Wydziałowi Kultury Rady Narodowej miasta Pragi, tworzą z Centralną Biblioteką Miejską i dziesięcioma bibliotekami dzielnicowymi jednolitą sieć. Wszystkie czynności tej rozgałęzionej sieci bibliotek, wśród których znajduje się więcej niż 60 bibliotek dla dorosłych, 20 bibliotek dla młodzieży w wieku od 13 do 20 lat, 60 bibliotek dla dzieci i 2 bibliobusy, są prowadzone centralnie. Centralnie sporządzany jest plan pracy, budżet, przyjmowanie personelu, zakup, rejestracja książek itd. Kierownicy bibliotek dzielnicowych bezpośrednio podlegają dyrektorowi Biblioteki Miejskiej i są odpowiedzialni przed nim za wszystkie czynności oraz gospodarkę swych oddziałów.

Regularnie w każdy pierwszy wtorek miesiąca odbywa się narada wszystkich kierowników w celu omawiania problemów ogólnych w skali całej Pragi. W ten sam sposób odbywają się posiedzenia komisji zakupu książek, na które kierownicy przychodzą ze swymi instruktorami.

Obok kierownika w każdej bibliotece dzielnicowej jest specjalista w zakresie pracy z książką wśród dorosłych i specjalista do pracy z książką wśród dzieci i młodzieży. Pierwszy opiekuje się nie tylko oddziałami biblioteki dzielnicowej, które obsługują dorosłych czytelników, ale jest również w stałym kontakcie z wszystkimi bibliotekami w zakładach pracy (przeciętnie wchodzi w grę około stu bibliotek zakładowych w każdej dzielnicy). Drugi specjalista dba nie tylko o biblioteki oddziałowe dla dzieci i młodzieży, ale również o szkolne biblioteki uczniowskie i jest w kontakcie z dzielnicowym komitetem związku młodzieży, za pośrednictwem którego zdobywa informacje o formach pracy z książką w ruchu pionierskim i młodzieżowym. Specjaliści ci spotykają się w Centralnej Bibliotece Miejskiej na regularnych naradach w celu utrzymania jednolitych metod postępowania w skali całego miasta.

Oddział dziecięcy Bibl. Miejskiej w Pradze

Centralny zakup książek dla wszystkich praskich bibliotek publicznych, tradycyjnie już, realizuje Biblioteka Miejska. Co tydzień nowe książki są rozdzielane między wyspecjalizowanych bibliotekarzy do recenzowania. Ci, na posiedzeniu komisji zakupów, zwięźle charakteryzują każdą książkę i stawiają wnioski, dla których bibliotek i w ilu egzemplarzach należy zakupić poszczególne tytuły. Każdy wniosek jest dyskutowany i rozpatrywany pod kątem widzenia zainteresowań i potrzeb czytelników.

W komisjach zakupów biorą udział pracownicy bibliotek dzielnicowych, i personel kierowniczy ze wszystkich oddziałów Biblioteki Miejskiej, tak by decyzje komisji posiadały jak najbardziej fachowe oceny i zachowały maksimum obiektywizmu. Co roku zestawia się tabele pomocniczych wskaźników w celu ustalania ilości egzemplarzy. Bierze się przy tym pod uwagę wielkość poszczególnych bibliotek i zakres ich działania. Niektóre książki są kupowane wyłącznie dla biblioteki centralnej, niektóre także dla bibliotek dzielnicowych, zaś jeszcze inne z przeznaczeniem dla bibliotek dużych oraz średnich, a niekiedy i małych. Czasami kupuje się książki i dla najmniejszych bibliotek, jednym słowem, dla wszystkich. Wskaźnik liczbowy w tych przypadkach dosięga nieraz 250 egzemplarzy jednego tytułu dla dorosłych i 200 egzemplarzy w literaturze dla dzieci. Wszystkie książki są centralnie sygnowane, katalogowane (biblioteki dostają już gotowe karty do katalogu autorskiego i przedmiotowego), oprawiane lub okładane w ochronną folię. Następnie przeprowadza się rozdział do poszczególnych bibliotek według tego samego klucza-schematu, według którego dokonano zakupu. Rocznie kupuje się ponad 110 000 nowych książek.

Co roku opracowuje się bardzo ściśle i szczegółowe sprawozdanie statystyczne o działalności wszystkich praskich bibliotek publicznych. Sprawozdanie to jest

związane z analizą porównawczą wszystkich czynności. Analizowana jest struktura księgozbiorów pod względem ich profilu tematycznego. Analizuje się przebieg wypożyczania (beletrystyka, poszczególne rodzaje literatury naukowej), wieczory literackie, pogadanki z czytelnikami, cykle odczytowe, wystawy itp., które były organizowane dla dorosłych, dzieci i młodzieży. Taka analiza ujęta we wzajemnych relacjach poszczególnych wskaźników, oddaje ogromne usługi w

Bibl. Miejska w Pradze — wypożyczalnia dla dorosłych

Bil. Woj. w Ostrawie — fragment czytelní

dalszym kierowaniu działalnością bibliotek, umożliwia właściwy rozdział środków finansowych, daje możliwości porównawcze w ocenie wydajności pracy bibliotekarzy itd.

Biblioteka Centralna jest rzeczywistą centralą wszystkich praskich bibliotek publicznych, którym udziela wszechstronnej pomocy na wszystkich odcinkach pracy bibliotecznej. Poszczególne jej oddziały zawsze są w stanie rozwiązać fachowe problemy biblioteczne. Ponadto prowadzi się tam badania katalogów, badania w zakresie użytkowania księgozbiorów, badania pracowników naukowych, czytelní dla młodzieży itd.

W przypadkach, kiedy zachodzi potrzeba, powoływana jest fachowa komisja, która przeprowadza kontrolę jakiegoś niedomagającego odcinka pracy, stawiając wnioski mające na celu poprawę jego sytuacji.

Biblioteka Centralna ma następujące działy fachowe: biuro głównego metodyka* (które zajmuje się przede wszystkim pracą teoretyczną i badawczą oraz kieruje pracą komisji), zakup, katalogowanie i techniczne opracowanie oraz rozdział książek, wypożyczalnia dla dorosłych, pracownia i czytelnia, dział muzyczny, dział teatralny i filmowy, dział dziecięcy i młodzieżowy, Uniwersytet Ludowy, dział techniki i sztuki (gdzie koncentruje się organizacja wszystkich imprez dla dorosłych) oraz teatr lalek (Państwo lalek). Wszystkie te działy fachowe są równocześnie ośrodkami metodycznymi dla bibliotek dzielnicowych i innych bibliotek w Pardze, w szczególności dla szkolnych bibliotek uczniowskich i bibliotek fachowych w zakładach pracy.

W związku z szeregiem skomplikowanych problemów (np. likwidacja dysproporcji między poszczególnymi bibliotekami dzielnicowymi, co wynikło na skutek kilkuletniej decentralizacji) udało się stworzyć ze wszystkich pracowników praskich bibliotek publicznych wielki kolektyw fachowy, który pracę swą stara się wciąż ulepszać, dając rękojmię jak najlepszej perspektywy w obsłudze dziesiątków tysięcy praskich czytelników.

* Odpowiada to naszemu pojęciu instruktora o określonej specjalności. *Przyp. Red.*

PODSTAWOWE PROBLEMY MODERNIZACJI BIBLIOTEK CZECHOSŁOWACKICH

(Zagadnienia racjonalizacji pracy w bibliotekach, problemy budownictwa i wyposażenia bibliotek)

Modernizacja bibliotek czechosłowackich obejmująca w dziedzinie materialno-technicznej w pierwszym rzędzie problemy wyposażenia technicznego, urządzeń wewnętrznych i budownictwa obiektów, przejawia się również w dziedzinie racjonalizacji pracy i stosowaniu nowych technologii, mechanizacji a wreszcie automatyzacji.

Założenia, mające na celu osiągnięcie planowej modernizacji, są opracowywane z myślą o całokształcie systemu bibliotek i systemu informacji naukowej w postaci wzajemnej koordynacji. Jednakże w praktyce proces ten przebiega swoiście, raczej indywidualnie dla poszczególnych dziedzin bibliotekarstwa, czynności bibliograficznych i informacyjnych w poszczególnych bibliotekach, bądź w ośrodkach informacji technicznej. Na przykład w sposób eksperymentalny został rozwiązany problem mechanizacji, sposób ewidencji periodyków czy też mechanizacji czynności przy sporządzaniu katalogu centralnego literatury obcej¹⁾.

Od 1965 roku wychodzi opracowany przy użyciu maszyn obliczeniowych periodyk bibliograficzny „Index radiohygienicus”, który jest rezultatem kilkuletnich prac dra J. Helbicha i zespołu jego współpracowników.

Dokonuje się licznych inwestycji, zdobywa się zagraniczne i krajowe maszyny, urządzenia i pomoce techniczne przeznaczone zwłaszcza do posługiwania się nimi na odcinku reprografii; dba się o szatę zewnętrzną księgozbiorów, ewidencję i statystykę, a także rozwija współpracę z ośrodkami maszyn liczących różnych resortów i wyższych uczelni przy posługiwaniu się aparaturą mechaniczną. Są planowane, projektowane i realizowane liczne adaptacje pomieszczeń, budowa nowych gmachów i racjonalnych wnętrz. Nowoczesną technikę planuje się zwłaszcza w projektach wielkich, centralnych i specjalistycznych bibliotek, dla których sporządzana jest dokumentacja technologiczna i techniczna na podstawie systematycznej współpracy zakładów doświadczalnych, instytucji projektowych i wyższych uczelni, a nawet w ostatnich czasach także w oparciu o współpracę z zagranicą. W tym właśnie kierunku idą główne zamierzenia związane z projektami nowego budownictwa na terenach: Państwowej Biblioteki CSRS w Pradze, Centralnej Biblioteki Literatury Technicznej (Państwowej Biblioteki Technicznej, Centrali informacji naukowo-technicznych i ekonomicznych, Urzędu Patentowego i Wynalazków), Państwowej Biblioteki Naukowej w Ostrawie i Macierzy Słowackiej której nowy gmach buduje się w Martinie oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie, gdzie przeprowadza się etapową rekonstrukcję kompleksu zabytkowych budynków.

Zestaw osiągnięć stanu wyposażenia materiałowo-technicznego opracowany został dla bibliotek słowackich w postaci tzw. paszportyzacji²⁾. W ramach ogólnopństwowych wskazań został sporządzony sumaryczny wykaz wytycznych, którymi należy posługiwać się przy podejmowanym planowaniu³⁾ zwłaszcza dla tzw. minimum wyposażenia technicznego i adaptacji bibliotek.

¹⁾ A. Vejsova: Racjonalizacja pracy i zmechanizowane opracowanie informacji w bibliotekach i instytucjach Informacji Technicznej i Ekonomicznej (TEI). Praga, STK 1963, s. 131; D. Gavrecki, V. Kudrna: Współczesna technika opracowania i projektowane mechaniczne opracowanie ewidencji literatury obcej. Praga, Biblioteka Państwowa, 1966, s. 20.; H. Janiszowa: Projekt mechanicznego opracowania ewidencji księgozbioru Biblioteki Państwowej w Pradze. Centralna ewidencja zmechanizowana, 1965 s. 49.

²⁾ J. Korda: Stan przestrzenny wojewódzkich, powiatowych, niektórych miejskich i gminnych bibliotek publicznych na Słowacji. Martin, Macierz Słowacka 1966, s. 109.

³⁾ V. Kudrna: Posługiwanie się urządzeniami mechanicznymi w dużych bibliotekach uniwersalnych ze specjalnym uwzględnieniem Biblioteki Państwowej CSRS. Praga, Wydział Oświaty i Dziennikarstwa, 1965 s. 118.

Reasumując powyższe można stwierdzić, że stopień wyposażenia bibliotek czechosłowackich nie osiąga, w bibliotekach centralnych i w tych o największym znaczeniu, nawet przeciętnego poziomu technizacji bibliotek w państwach najbardziej rozwiniętych, i że bibliotekarstwo czechosłowackie w tej dziedzinie wciąż jeszcze pozostaje w tyle. Pomimo tego, że niektóre biblioteki są dość bogato wyposażone w pewne własne urządzenia mechaniczne i względnie nowoczesną aparaturę, wciąż jeszcze pozostają w tyle za innymi instytucjami.

Modernizacja jest przygotowywana planowo w skali ogólnopaństwowej już od 1963 roku, kiedy to Państwowej Bibliotece ČSRS została powierzona przez Ministerstwo funkcja gwaranta rozwoju technicznego bibliotek czechosłowackich. W pierwszym etapie tych prac przygotowania koncentrowały się na przeglądzie bieżących potrzeb (do 1970 roku) i perspektywicznych (do 1980 roku) oraz na sporządzeniu wykazu niezbędnych urządzeń technicznych i pomieszczeń dla bibliotek⁴⁾. Równolegle z tym była opracowywana dokumentacja technologiczna oraz w pięciu wariantach projekty zestawów typowego urządzenia wnętrz. W latach 1965/66 zostały sporządzone prototypy, które w obecnej chwili znajdują się w stadium zatwierdzania, prowadzi się również pertraktacje mające na celu seryjną produkcję specjalistycznego typowego urządzenia dla bibliotek⁵⁾. Zostały również opracowane typowe projekty budynków bibliotek publicznych⁶⁾ i ujednolicony wzór biblioteki wyższego zakładu naukowego pod nazwą „centrum naukowe”⁷⁾. Wszystkie wymienione materiały zostały zademonstrowane w Warszawie w ramach II Międzynarodowej Rady Specjalistów Krajów Socjalistycznych, która odbyła się w październiku 1965 r. Również żywo rozwija się praca teoretyczna, której rezultatem jest kilka publikacji, spośród których najgodniejszą uwagi jest „Studium doradcze o ekspedycji w bibliotekach”⁸⁾ i monografia Gavreckiego o sposobie zwartego magazynowania księgozbiorów, co zostało opublikowane również w USA⁹⁾.

W roku 1966 Ministerstwo Szkolnictwa i Kultury postawiło za zadanie opracowanie wytycznych dla modernizacji bibliotek czechosłowackich. Kolektyw autorów (D. Gavrecki, V. Rada, V. Kudrna) przy współpracy komisji fachowej z Centralnej Rady Bibliotecznej ČSRS oraz naczelnika wydziału bibliotecznego w Ministerstwie (J. Lipowski) opracował wytyczne¹⁰⁾, które w listopadzie tegoż roku zostały zatwierdzone przez kolegium Ministerstwa i stanowią podstawę dla opracowywanej uchwały Rządu o modernizacji systemu bibliotek i systemu informacji naukowej.

Dokument ten uzasadnia konieczność modernizacji bibliotek stwierdzając że zakres, jakoś i szybkość usług bibliotek czechosłowackich jest ograniczona przez nieodpowiednie i przestarzałe wyposażenie techniczne przy równoczesnym nieustannym pogłębianiu się dysproporcji w osiągnięciach w porównaniu z przodującymi wysoko rozwiniętymi krajami. Bibliotekarstwo czechosłowackie nie otrzymało nowych budynków. Wyposażenie w maszyny jest ograniczone do podstawowych środków organizacyjnych i techniki reprograficznej, co uzupełniane jest częściowo w drodze importu, częstokroć nieodpowiedniego. Urządzenia wewnętrzne nie odpowiadają potrzebom bibliotek. Środki będące w dyspozycji są niewystarczające i nie są w stanie powstrzymać procesu pogłębiających się dysproporcji.

Szczególnie w trudnej sytuacji znajdują się obecnie czechosłowackie biblioteki wyższych zakładów naukowych, które nie potrafią zapewnić dostarczania nie-

⁴⁾ D. Gavrecki: Tematyczny spis projektów technicznego wyposażenia bibliotek. Praga, UVMKK 1966, s. 23(1); D. Gavrecki: Urządzenia, maszyny, aparatura oraz inne pomoce stanowiące techniczne środki wyposażenia i adaptacji bibliotek. Praga, UVMKK 1963 s. 21.

⁵⁾ F. Vrana: Urządzenia dla bibliotek. W: *Rozhledy*: 1965, 37 s. 10–15; 1966, 41 s. 22–24; 1966, 45 s. 142–143; Patrz następnie „Umeblowanie bibliotek”, które pod redakcją D. Gavreckiego i D. Mikolika wydaje Państwowa Biblioteka ČSRS.

⁶⁾ J. Kumposzt: Studium bibliotek publicznych. Brno, Wojewódzka Pracownia Projektów Budowy Miast i Wsi. 1864, s. 53, plany.

⁷⁾ Z. Kotas, E. Kuczerowa: Centrum naukowe. Praga, Instytut do spraw budynków szkolnych i użytku kulturalnego, 1964, część A i B.

⁸⁾ V. Rada: Urządzenia komunikacyjne w bibliotekach. Praga, STK 1966, s. 113.

⁹⁾ D. Gavrecki: Nowe urządzenia regałowe w bibliotekach zagranicznych (New Shelving Equipment in Libraries Abroad). Martin 1960 (Chicago 1964). Nowe wydanie w USA opracowuje w ALA — Library Technology Program 1967.

¹⁰⁾ Modernizacja czechosłowackich bibliotek naukowych, uczelnianych i wojewódzkich. Praga, 1966 Biblioteka Państwowa s. 9, zał. 1–6.

zbędnych informacji dla rozstrzygnięcia problemów naukowych stojących przed wyższymi uczelniami, a także Biblioteka Państwowa, która obsługuje w zakresie informacji poszczególne dziedziny nauki, badania doświadczalne, przemysł, szkolnictwo, kulturę i sztukę.

Tradycyjne budownictwo naszych bibliotek pozbawione kompleksowego wyposażenia technicznego powoduje, iż:

a) udzielanie informacji naukowych jest powolne, jakość udzielanych informacji niska. Nie wykorzystuje się we właściwej mierze istniejących i dostępnych źródeł, a ponadto opracowanie ich jest bardzo pracochłonne;

b) sporządzanie źródeł informacji — katalogów, kartotek i wykazów jest żmudne i ograniczone do indywidualnych możliwości określonej liczby pracowników bibliotek bądź zakładów pracy;

c) poziom opracowania technicznego jest prymitywny, a powielanie informacji długotrwałe i kosztowne;

d) archiwa — składowane materiały i źródła informacji sporządzane są nieracjonalnie; brak dostępu i możliwości szybkiego użytkowania, odszukiwanie i przenoszenie nastroża trudności;

e) tworzenie archiwum mikrofilmów jest kosztowne i powolne: brak możliwości bezpośredniego korzystania (zdjęcia, a także technika czytania i reprodukcji).

Mimo ogromnego osobistego wysiłku pracowników, na skutek stosowania tradycyjnych metod i braku dostatecznego wyposażenia technicznego, efektywność włożonego przez nich potencjału jest nieporównywalna z wynikami, jakie osiąga się w dziedzinie obsługi technicznej za granicą.

Rozwiązanie problemu modernizacji bibliotek CSRS staje w rzędzie zadań państwowych, które będą realizowane po roku 1970, ze specjalnym uwzględnieniem zastosowania nowej techniki pod kątem racjonalizacji pracy w bibliotekach.

Najbliższym celem jest rozwiązanie prac mechanicznych, administracyjno-technicznych i statystycznych:

a) przy prowadzeniu, gromadzeniu i uzupełnianiu księgozbioru,

b) przy gromadzeniu, opracowywaniu, udzielaniu i przekazywaniu informacji wewnątrz biblioteki w ramach współpracy międzybibliotecznej,

c) rozwiązanie organizacyjne techniki i technologii tradycyjnego i zwartego zmechanizowanego przechowywania księgozbioru oraz organizacji obrotu książkowego w dużych bibliotekach,

d) zabezpieczenie stanu higienicznego, konserwacja księgozbiorów pod kątem trwałości książek, będących w stałym użytkowaniu, ulotek i dokumentów życia społecznego, a także księgozbiorów o specjalnej wartości i unikalnych.

Etapowość tych procesów jest powiązana w pewną wzajemną współzależność. Toteż trzeba rozwiązać w pierwszym etapie wszystkie te problemy, które dają się porównać z metodami stosowanymi u nas i za granicą przy zastosowaniu istniejącej techniki oraz przy użyciu względnie nowej, specjalnie do tego przystosowanej. W drugim etapie należy przedsięwziąć rozwiązanie zróżnicowanych zadań specjalnych, stworzenie modelu tras obiegowych książki, doprowadzenie właściwej techniki i opracowanie właściwej technologii oraz organizacji. W trzecim etapie nastąpi sprawdzenie modelu i porównanie kompleksowych i poszczególnych zamierzeń w celu sprawdzenia ich przydatności w praktyce.

Na skutek ogromnej liczebności i różnorodności zbiorów, ich formatu, objętości, rozmieszczenia, nierównomierności użytkowania, rozmaitych warunków bezpieczeństwa i konserwacji, sposobu użytkowania, rejestracji, a także na skutek znacznego zróżnicowania zadań usługowych, zwłaszcza specjalnych kategorii użytkowników (rząd, resorty, zakłady naukowe, zakłady badawcze, produkcja) każdy rodzaj biblioteki posiada odrębne zadania.

Ostatecznym celem jest usprawnienie organizacji, metodyki i technologii, które umożliwiają efektywną racjonalizację i większą wydajność pracy, podnoszą jakość oraz przyspieszają usługi biblioteczne.

Przy czynnym udziale Czechosłowacji rozwija się również współpraca międzynarodowa w zakresie podziału pracy i zadań. Podstawy organizacyjne zostały ustalone w wyniku pierwszej międzynarodowej narady fachowców z krajów socjalistycznych (Praga 1964) i drugiej w 1965 roku w Warszawie. Aktywność Czechosłowacji przejawia się w tym, że Państwowa Biblioteka CSRS spełnia funkcję tymczasowego Międzynarodowego Centrum Koordynacji dla Spraw Budowy, Urządzeń i Wyposażenia Technicznego Bibliotek krajów socjalistycznych. Ma również duże znaczenie udział Czechosłowacji w komisjach IFLA, FID, UNESCO,

a także nie mniejszą rolę odgrywa współpraca z centralnymi i specjalistycznymi zakładami w różnych państwach, jak np.: ALA — Library Technology Program (USA), Le Service Technique (Francja), Biblioteksjäst (Szwecja) i inne. Fachowcy czechosłowaccy nawiązują w ostatnich latach poważne kontakty naukowe i współpracę konsultacyjną z zagranicą, zresztą nie tylko z krajami socjalistycznymi, ale także ze Stanami Zjednoczonymi, Kanadą, Francją, Wielką Brytanią, NRF, Holandią, Szwajcarią, Austrią, Danią, Finlandią, Włochami itd. Również liczni specjaliści zagraniczni, przejeżdżający z wielu krajów do CSRS, coraz częściej posługują się materiałami i dokumentacją zgromadzoną przez czechosłowackie ośrodki fachowe, zwłaszcza przez Wydział dla spraw budowy, urządzenia i technicznego wyposażenia bibliotek przy Państwowej Bibliotece CSRS.

Władze czechosłowackie w pełni zdają sobie sprawę z podstawowych braków obecnego materialnego i technicznego systemu bibliotek i systemu informacji naukowej. Toteż w nawiązaniu do Uchwały XIII Zjazdu KPCz podejmują trud w celu zasadniczego podniesienia tego poziomu nie tylko przy użyciu własnych sił, ale również przy wzajemnej socjalistycznej współpracy i międzynarodowej koordynacji.

JARMILA HOUSKOVA
Redaktor „Čtenář”
Praha

Z POEZJĄ W ŻYCIE

Na początku 1960 roku podjęta została śmiała decyzja zainicjowana przez wydawnictwo „Československý Spisovatel”, której efektem było wydawanie masowych nakładów poezji. Wydawanie prozy w takim nakładzie jest na ogół przyjęte, ale w odniesieniu do poezji był to niewątpliwie eksperyment. W krąg poezji wciągnięta miała być w pierwszym rzędzie młodzież oraz grupy środowiskowe, które dotychczas nie interesowały się nią, ani też nie kupowały wydawnictw poetyckich.

Najlepszą ilustracją wzrostu ilości miłośników poezji będzie wymowa liczb. Klub Przyjaciół Poezji liczy dziś 37 000 członków, z których każdy jest odbiorcą przeciętnie 8 tomów poezji rocznie. Przeciętny nakład poszczególnych tytułów waha się w granicach do 25 000 egzemplarzy. Słowacja posiada swój własny Klub Przyjaciół Poezji (Klub Miłośników Poezji) z własnym programem wydawniczym i 8 tysiącami członków. Do Klubu Przyjaciół Poezji należą inteligenci, robotnicy, ludzie ze wsi, zarówno młodzież jak i dorośli.

Dla czytelników — miłośników poezji został stworzony nowy odrębny typ książki, całkowicie czeski, nie oparty na żadnych wzorach, a przy tym wymagający bardzo wysokich kwalifikacji zarówno od wydawców jak i od plastyków. W wydaniach tak zwanego podstawowego cyklu „Klubu Przyjaciół Poezji” umieszcza się kompleksowy przegląd dzieł poetyckich autora i zarys sylwetki poety. Poeta i jego dzieło przedstawione są w słowie, obrazie i dźwięku. Słowami samego poety i głosami jego przyjaciół — krytyków. Ilustracjami najlepszych artystów i doбором odpowiednich fotografii. W jakiż to sposób książka może przemawiać dźwiękiem? Do każdego tomu wspomnianego cyklu dołączona jest mikroplata gramofonowa z nagraniem głosem poety (naturalnie, jeśli chodzi o twórcę współczesnego). Jego wiersze w recytacji najlepszych aktorów, na tle odpowiednio dobranej muzyki kameralnej. W ciągu 10 lat ten właśnie cykl podstawowy ma dostarczyć czytelnikowi czeskiemu w wszystkich najbardziej wartościowych pozycjach poezji rodzimej i obcej, zarówno współczesnej jak i klasycznej. Wyrywkowo przytaczam jedynie niektóre nazwiska. Spośród czeskich: Mach, Seifert, Neruda, Hrubin, Holan, Nezval; z polskich: Gałczyński, Tuwim (za ten tom poezji jej inicjator i tłumacz Jan Pilarz otrzymał nagrodę wydawnictwa). Spośród światowych: Apollinaire, Rimbaud, Owidiusz, Jesienin, Villon, współcześni poeci włoscy i wielu innych.

Cena jednego tomu z cyklu podstawowego waha się w granicach około 20 koron. Oprócz tego podstawowego cyklu wychodzi jeszcze cykl wybrany, w przybliżeniu około 10 tomów rocznie, obejmujący bądź pierwsze wydania poezji, bądź

nowe przekłady. Zbiory poezji cieszące się powodzeniem wydawane przez „Klub Przyjaciół Poezji” wychodzą również w reedycjach dla tych, którzy interesują się poezją nie będąc członkami Klubu. Te powtórne nakłady bynajmniej nie są małe. Np. tom poezji Jarosława Seiferta „Koncert na ostrově” (Koncert na wyspie) opiewający piękno Pragi i jej życie, po osiągnięciu sukcesu w „Klubie Przyjaciół Poezji”, gdzie został wydany w nakładzie 25 tysięcy egzemplarzy, wychodzi obecnie w powtórny nakładzie dalszych 20 tysięcy. Ponadto trzeba nadmienić, że w Czechosłowacji poezja wychodzi jeszcze w dalszych siedmiu wydawnictwach centralnych i w niektórych wydawnictwach wojewódzkich.

W ten właśnie sposób poezja staje się bliższa dla tych, którzy dopiero teraz przyswajają sobie kulturę czytania wierszy. Bowiem poezja w Czechosłowacji przenika nie tylko do środowisk zamkniętych, prywatnych, ale również na estrady teatrzyków i do szkół. Na pewno interesujące jest, jak młodzi czytelnicy przyjmują poezję. Ilustruje to jedna z przeprowadzonych anonimowo ankiet dotycząca poezji, która objęła środowisko dojrzewającej młodzieży, zorganizowana przez Wojewódzką Bibliotekę w Kładnie (województwo środkowoczeskie).

Wzięło w niej udział 352 młodych ludzi (179 z najstarszych roczników szkoły średniej, 144 ze szkół zawodowych i 29 praktykantów czeladniczych). Odpowiedzi podzielone przez pracowników biblioteki na kilka kategorii problemów i opracowane procentowo stworzyły odpowiednią ilustrację. Z obliczeń tych wypadło, że większość młodych ludzi ma pozytywny stosunek do poezji z tym, że najbardziej obojętnie odnosi się do niej uczniowie szkół zawodowych. Większość młodych ludzi przekłada słuchanie poezji nad jej czytanie. Niemniej jednak ciekawym objawem było to, że ci którzy okazali całkowicie obojętny stosunek do poezji, odpowiedzieli, iż z przyjemnością słuchają poezji w telewizji. Młodzież przyznała się do prób własnej twórczości. Blisko jedna czwarta przyznała się do tego, że ma na sumieniu własne wiersze. Inicjatorów ankiety interesował również stosunek młodych do współczesnych poetów jak również do poetów klasycznych. Oczywiście, że odpowiedzi były pisane pod wpływem wiadomości szkolnych, a więc w zakresie tego, co było przedmiotem nauki.

Na podstawie ankiety okazało się, że prawie połowa chętniej czyta twórczość klasyczną, jedna czwarta woli poetów współczesnych, a wreszcie dla 15 procent nie ma w tym żadnej różnicy. W odpowiedziach na pytanie o ulubionego autora zostało wymienionych 52 poetów, w tym 33 czeskich (na pierwszym miejscu Jerzy Wolker z ilością 94 głosów przed Janem Nerudą, który otrzymał 77 głosów).

W upowszechnianiu poezji oprócz wydawców uczestniczą również biblioteki. Nie tylko w postaci wypożyczania książek z wierszami. Chociażby w takim mieście powiatowym jak Szuperk w Północnej Morawie powstała przy powiatowej bibliotece publicznnej filia Klubu Przyjaciół Poezji zrzeszająca abonentów wspomnianego wydawnictwa „Československý Spisovatel”. Członkowie tej filii Klubu — przeważnie młodzi — zbierają się tam regularnie, dyskutują na temat poezji, zapraszają do siebie poetów i redaktorów czasopism literackich. Przygotowują cykle poetyckie, a następnie recytują je innym miłośnikom sztuki. W ostatnich czasach został przygotowany cykl o twórczości Rimbaud’a, Prevert’a, Skacela i Wozniesieńskiego. Niedawno odbyła się w Szuperku wystawa książek wydanych przez Klub Przyjaciół Poezji w Pradze i na Słowacji, co zostało połączone z wystawą ekslibrisów krajowych i zagranicznych.

Ten oddział Klubu Przyjaciół Poezji nie ogranicza się jedynie do terenu własnego miasta, ale ze swymi programami artystycznymi objeżdża inne miejscowości powiatu, gdzie znajdują się ludzie, którym również poezja sprawia radość. Na jesieni zorganizowano tam konkurs recytatorski dla studentów i młodzieży pracującej. Spośród najlepszych interpretatorów został utworzony nowy zespół miłośników poezji przy bibliotece powiatowej. W powiecie Rychnov nad Konežną w województwie wschodnioczeskim znajdują się dwa większe oddziały Klubu Przyjaciół Poezji, w których wielką aktywność wykazują młodzi nauczyciele. W Łomnicy nad Popelką jest Klub Przyjaciół Poezji, który liczy około 180 członków, zorganizowany przy klubie zakładowym. Mogłabym wyliczyć tych miejsc znacznie więcej.

Poezja w Czechosłowacji jest naprawdę czymś żywym. Toteż nic dziwnego, że już od dziesięciu lat w małym miasteczku Sobotka co roku w początkach lipca odbywa się tygodniowy festiwal poetycki przybierający postać odświętnego zgromadzenia dla tych, którzy lubią poezję. Spotkanie to wywiera tym większe wrażenie, że nie jest żadnym oficjalnym przeglądem postępów ani współzawodnictwem. Po prostu jest spotkaniem miłośników poezji, czytelników, poetów, aktorów, recytatorów i bibliotekarzy. Podobne spotkania odbywają się również w praskiej winiarni „Viola”, gdzie naprawdę jest się z poezją za pan brat. Tam regularnie od-

bywają się wieczory poetyckie poetów młodszeo i starszego pokolenia, debiutan-
tów i już klasyków, w interpretacji najlepszych recytatorów.

Do oświetlonej sali „Violi” gdzie siedzą przy stolikach goście, a kelner podaje
wino i kawę, wchodzi starszy pan. W rękę trzyma teczkę. Z głośników płynie zna-
na piosenka o miłości w wykonaniu popularnych pieśniarzy. Starszy pan wita się
z kilkoma osobami i, siadając przy stole na małym podium, zamawia wino. Na-
stępnie bierze do ręki rysik i na białym tle za sobą pisze: Sztuka kochania. Po-
tem zwraca się do elektryka, aby włączył reflektor. Oświetla on akt — jedną z ilu-
stracji Oty Janeczka do sławnego dzieła Owidiusza. W rytm cichnącej piosenki
wplata się ton oboju i gitary i kilka słów łacińskiego wiersza z ksiąg miłości
Publiusza Owidiusza Nasona. Starszy pan przy stoliku wkłada okulary i, w miarę
jak cichną słowa łacińskich heksametrów, zaczyna mówić:

Sala słucha w milczeniu, chwilami przebiega fala uśmiechu, a starszy pan
ustami poety udziela porad mężczyznom i kobietom. I tak, dopijając ostatni kielich
wina, kończy „seminarium”. Z głośnika znów brzmi piosenka o niebiańskiej mi-
łości. Ten starszy pan to sławny aktor, Vladimir Smeral.

Dlaczego właśnie tu, w czasopiśmie poświęconym sprawom bibliotekarstwa,
rozpisuje się o praskiej winiarni „Viola”? Odpowiedź jest krótka: Tego rodzaju im-
prezy Przygotowuje Klub Przyjaciół Poezji wspólnie z Biblioteką Miejską w Pra-
dze. Inicjatorem tej współpracy jest dyrektor Biblioteki dr Rudolf Malek, członek
zarządu Klubu, który uznał za słuszne, aby inicjatywy artystyczne dotyczące ksią-
żek wydanych w Klubie Przyjaciół Poezji zostały włączone do tradycyjnych już
wówczas i cieszących się ogromnym powodzeniem „Wtorków Literackich Bibliote-
ki Miejskiej”.

Był to istotnie świetny pomysł, natomiast realizacja jego, jak się okazało,
miała nie tylko dodatnie, ale i ujemne strony. Ujemne po prostu dlatego, że szko-
ły, które jeszcze w tym czasie nie miały, bądź uwzględniały jedynie częściowo
w swych programach „kontrowersyjnych” poetów, zaczęły masowo wykorzystywać
literackie wtorki, posyłając na nie w trybie obowiązkowym całe klasy. Często się
zdarzało, że sala licząca 800 osób zamieniała się w niesforą klasę.

Dopiero po kilku latach zmieniła się publiczność, a na zebrania zaczęli rze-
czywiście uczęszczać miłośnicy poezji. Duża sala okazała się nieprzytulna dla imprez
kameralnych. Toteż trzeba było jakoś ten problem rozwiązać. Część imprez lite-
rackich została przeniesiona do mniejszej sali Biblioteki Miejskiej, zaś dla drugiej
części wieczorów literackich znalazł się współorganizator — poetyczna winiarnia
„Viola”. W opracowaniu prezentowanych tam programów biorą udział najlepsi re-
żyserzy, scenarzyści i aktorzy. Programy układane są zespołowo w postaci pieczo-
łowicie przygotowanych montażu słowa i muzyki, w połączeniu z harmonią
światła i ruchu. Takie programy nie mają na celu zaznajamiania słuchacza z bio-
grafią i działalnością autora. Zadaniem ich jest oddanie atmosfery twórczej pi-
sarza i zbliżenie słuchacza do problemów jego życia i pracy. Tak oto wieczory lite-
rackie, których premiery odbywają się zawsze w Bibliotece Miejskiej, następnie
są powtarzane w lokalu winiarni „Viola” jako jej normalny program. „Viola” ma
zawsze wszystkie miejsca wyprzedane, i pełno tam młodzieży różnych zawodów.

Najbardziej znany obecnie tłumacz poezji polskiej na język czeski, Jan Pilař,
opowiadał mi, jak ogromne zainteresowanie budzi Klub Przyjaciół Poezji za gra-
nicą i jego wyniki pracy, o czym mówili mu zachodni bukiński i wydawcy na
ostatnich międzynarodowych targach we Frankfurcie nad Menem.

Nie mogli po prostu zrozumieć, jak to jest możliwe, aby w piętnastomiliono-
wym państwie nie tylko wydawano w takich nakładach poezje, ale by je w takich
ilościach kupowano. Nie wiedzieli, że poezja przenika u nas do życia codziennego,
że teksty do naszych piosenek tanecznych piszą w Czechosłowacji czołowi poeci,
i że teksty te posiadające ogromne wartości, zarówno pod względem treści jak
i formy, są następnie wydawane w wysokich nakładach jako zbiory poezji.

W tak szerokim upowszechnieniu poezji w Czechosłowacji nie mała zasługa
mają również bibliotekarze, pomimo że ich mrówcza praca często nie jest do-
strzegana.

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

Dalszy głos w sprawie ustawy bibliotecznej. Jubileusze bibliotek. O problemach czytelnictwa w województwach: łódzkim, kieleckim i katowickim. Rola książki i zadania bibliotek w życiu współczesnym. W sprawie rejonizacji sieci bibliotek wiejskich. Marzenia o bibliobusach. O zadaniach księgarstwa. Uwagi na temat polityki wydawniczej.

Sledząc dyskusję prasową na temat ustawy bibliotecznej, odnajdujemy jednakową intencję wszystkich autorów wypowiedzi — jest to postulat stworzenia jednolitej ogólnopolskiej sieci bibliotek.

O konieczności zrealizowania powyższego postulatu — zgłaszano niejednokrotnie przez środowiska bibliotekarskie — pisze Józef Podgóreczny w artykule „Sprawy biblioteczne” (*Ilustrowany Kurier Polski* nr 115).

Autor artykułu zwraca dalej uwagę na następujące problemy: unowocześnianie metod pracy bibliotek, zatrudnianie w nich wykwalifikowanych pracowników, poprawa sytuacji lokalowej placówek bibliotecznych, zwiększenie środków na zakup książek.

O sprawach tych pisano w wielu artykułach i informacjach o działalności bibliotek z różnych stron Rzeczypospolitej. O samych sukcesach bibliotek — bez wyszczególniania ich trudności — pisze się najczęściej wtedy, gdy dana placówka biblioteczna obchodzi swój jubileusz lub inne święto.

W maju br. jubileusz 60-lecia obchodziła Biblioteka lubelska im. H. Łopacińskiego, z tej więc okazji znajdujemy w bieżącej prasie dość obszernie artykuły, podsumowujące osiągnięcia jubilatki. Pragniemy zwrócić uwagę na dwie wypowiedzi prasowe, poświęcone rocznicy 60-lecia lubelskiej Biblioteki: Zofii Dublewicz — „Jubileusz i dni powszednie” (*Sztandar Ludu* nr 125) i Al. Leszka Gzelli — „Jubileusz biblioteki” (*Kurier Lubelski* nr 121).

W związku z jubileuszem 50-lecia miejskiej Biblioteki w Łodzi Konrad Frejdlich w artykule — „Jutro — Koluszki, pojutrze — może Księżyc” (*Odgłosy* nr 19) przedstawia historię tej Biblioteki i jej dorobku. Artykuł nawiązuje do pierwszych lat działalności łódzkiej biblioteki, omawia poszczególne etapy jej rozwoju, gdzie bardzo wyraźnie wybijają się dwie cezury: rok 1922 — przejście biblioteki przez magistrat i rok 1945 — odbudowa Biblioteki po zniszczeniach wojennych, gromadzenie rozproszonych zbiorów.

Wychodząc poza granice miasta Łodzi, wkraczamy na rozległy teren woj. łódzkiego, gdzie działają 522 biblioteki i filie biblioteczne oraz 1 117 punktów bibliotecznych.

Informacje o działalności bibliotek w woj. łódzkim znajdujemy w artykule Teresy Wojciechowskiej — „Półtorej książki dla każdego mieszkańca” (*Odgłosy* nr 20). Autorka, opierając się na danych statystycznych, podaje, że w ciągu minionych trzech lat przybyło w woj. łódzkim około 64 tys. czytelników, co daje średnio 21 tys. rocznie (w poprzednich latach przybywało rocznie około 10 tys. czytelników). W ostatnich latach gromadzkie rady narodowe przeznaczyły tu spore sumy z nadwyżek budżetowych na rozwój kultury. W ubiegłym roku wygospodarowały 12 mln zł, a w tym 1 200 000 na zakup książek.

Problemy, wyłaniające się z analizy zestawień liczbowych, obrazujących działalność bibliotek w woj. kieleckim, omawia Lucyna Szczegodzińska w artykule — „W oczekiwaniu na wielką szansę” (*Kultura i Życie* nr 4).

Województwo kieleckie w zakresie czytelnictwa zajmuje dość odległe miejsce od czołówki ogólnopolskiej. Pod względem zasobności księgozbiorów województwo to zajmuje jeszcze dalsze miejsce, bowiem nie ma tu wyższych uczelni posiadających bogate zaplecze biblioteczne.

Ziemia Kielecka — to region rolniczy (na 1 899 tys. mieszkańców aż 1 347 tys. — to ludność wsi). W związku z tym w polityce bibliotecznej szczególną

preferencję ma książka rolnicza. Z inicjatywy WRN w Kielcach rozpoczęto w roku 1962 organizowanie na dużą skalę szkolenia rolniczego. Biblioteki publiczne otrzymały polecenie stworzenia tzw. biblioteczek wzorowego rolnika, a ponadto biblioteki gromadzkie otrzymują bezpłatnie sześć tytułów czasopism rolniczych do szerokiego udostępnienia czytelnikom.

W celu zwiększenia zainteresowania ogółu społeczeństwa problematyką społeczno-polityczną, przeprowadzono w woj. kieleckim akcję pod nazwą „Dni książki społeczno-politycznej”.

L. Szczegodzińska wymienia — w zakończeniu artykułu — jeszcze jedną akcję, do której woj. kieleckie przystąpiło z szerokimi planami. Jest to akcja aktywizacja małych miast i miasteczek.

Na rozwój życia kulturalnego w małych ośrodkach poważny wpływ wywierają wielkie miasta, posiadające bogate tradycje naukowe, oświatowe i kulturalne.

Jednym z takich miast jest Kraków. Działa tu — oprócz wielu instytucji naukowych — gęsto rozbudowana sieć bibliotek. Interesujące omówienie najważniejszych zagadnień dotyczących czytelnictwa, działalności bibliotek krakowskich, znajdujemy w rozmowie Krystyny Zbijewskiej z dyrektorem MBP w Krakowie doc. Józefem Korpałą. Rozmowa ta (zamieszczona w nrze 103 „Dziennika Polskiego”) nosi tytuł: „Książka — najważniejszy i najskuteczniejszy czynnik kształtowania wartości kulturalnych”. Na wstępie dyr. J. Korpała stwierdza, że rozwój masowych środków przekazu nie stwarza niebezpieczeństwa dla książki. Za najodpowiedniejszą metodę oddziaływania na czytelnika, uważa on wolny dostęp do półek.

Dalsze udoskonalenie pracy bibliotek (nie tylko zresztą krakowskich) będzie bardziej realne, jeśli podniesione zostaną kwalifikacje zatrudnionych bibliotekarzy, zwiększy się ilość etatów w bibliotekach, nastąpi poprawa sytuacji lokalowej niektórych placówek. Z kolei J. Korpała zwraca uwagę na konieczność podniesienia na wyższy poziom stanu i wyglądu bibliotek, ich estetyki. Drugim problemem, którego realizacja powinna mieć charakter programowego działania — to odpowiednie kształtowanie kultury czytania.

Zadania bibliotek działających w wielkich miastach są nieco odmienne niż placówek bibliotecznych pracujących w małych ośrodkach. W przypadku bibliotek wiejskich ważną rolę, w całokształcie ich oświatowego działania, odgrywają m. in. takie czynniki, jak trudność dotarcia książki do rozproszonych na stosunkowo rozległym terenie czytelników.

Jan Wołosz w artykule „Oazy czytelnictwa” (*Tygodnik Kulturalny* nr 21) poruszając ten problem stwierdza, że zbiory bibliotek wiejskich obliczone na wykorzystywanie przez wszystkich mieszkańców gromad są najpełniej wykorzystywane przez mieszkańców wsi będących siedzibami bibliotek, natomiast ludzie zamieszkali w pozostałych wsiach tylko w znikomym stopniu korzystają z tych zasobów piśmiennictwa. Badania Instytutu Książki i Czytelnictwa BN dowodzą, że faktyczny zasięg biblioteki gromadzkiej zamyka się w kręgu o promieniu 3 km, jednak najpełniejsze oddziaływanie obserwuje się w najbliższym otoczeniu biblioteki.

Zdaniem J. Wołosza tę niekorzystną dla rozwoju czytelnictwa na wsi sytuację można poprawić przez wzmocnienie punktów bibliotecznych: zaopatrzenie ich w większą ilość wymiennych okresowo książek oraz zatrudnienie pracowników ryczałtowych. Ze sprawą tą wiąże się problem zasadniczy, a mianowicie rejonizacja sieci bibliotek wiejskich, sprecyzowanie konkretnych zadań dla biblioteki rejonowej. Uważa on, że „podstawą funkcjonowania takiej sieci musiałaby być dobrze funkcjonująca komunikacja samochodowa, której podstawowym zadaniem byłby transport książki i prelegentów”. A więc wprowadzenie bibliobusów do obsługi czytelnika wiejskiego?

Propozycje szerokiego wykorzystania bibliobusu do pracy z czytelnikiem zgłaszają nie tylko biblioteki publiczne. Ostatnio z tego rodzaju propozycją wyszła Danuta Bukalowa, która w artykule „Marzenia bibliotekarza” (*Głos Nauczycielski* nr 19) omawiającym działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu, postuluje, aby każda PBW posiadała własny bibliobus (dotychczas posiada go tylko PBW w Opolu). Dwuletni okres korzystania z bibliobusu dał bardzo dobre rezultaty: czytelnictwo książek pedagogicznych podniosło się w tym województwie o blisko sto procent!

Unowocześnienie pracy bibliotek jest problemem ważnym i na ogół docenia-

nym przez wszystkie czynniki administracyjne, jednak na jego realizację musimy jeszcze, niestety, poczekać.

Katalog najpilniejszych potrzeb bibliotecznych jest bardzo duży. Jacek Ma-ziarski dla przedstawienia sytuacji bibliotek w woj. katowickim użył następującego sformułowania: „Katalog bibliotecznych niepokojów”, które jest jednocześnie tytułem jego artykułu zamieszczonego w nrze 120 „Dziennika Zachodniego”.

W woj. katowickim następuje poprawa w zakresie czytelnictwa, ale w dalszym ciągu istnieje tu wiele niekorzystnych zjawisk, które utrudniają pracę bibliotek. Wciąż jeszcze nie nastąpił zasadniczy przełom w zaopatrzeniu księgozbiorów bibliotecznych.

Pieniądze na zakup książek dla biblioteki muszą się znaleźć w radach narodowych. Organizowanie na ten cel kwesty, jest w naszej rzeczywistości absurdalnym pociągnięciem ... chociaż niekiedy praktykowanym. Np. „Kultura i Życie” w nrze 5 informuje, że w wyniku „oszczędnej” gospodarki rad narodowych pow. Mogilno zabrakło w bibliotekach około 10 000 tomów w stosunku do liczby czytelników. Zapobiegliwe władze zaapelowały do swoich wyborców o przekazywanie bibliotekom książek z księgozbiorów domowych.

Co zrobić, aby do środowisk wiejskich docierały nowe książki,? — to pytanie, na które próbuje znaleźć odpowiedź Wojciech Kiciński w artykule „Książki pod dachami z eternitu” (*Trybuna Ludu* nr 143). Jego uwagi na temat rozprowadzania książki na wsi mają charakter raczej luźnych propozycji pod adresem instytucji księgarskich.

O problemach księgarstwa, zadaniach w zakresie sprzedaży książek na wsi i w małych miastach mówi Leon Marszałek w rozmowie zatytułowanej „Pilne sprawy książki” (*Kierunki* nr 19), przeprowadzonej przez Marcina Willmanna. Sprawom księgarskim poświęcony jest również artykuł Teresy Wojciechowskiej „Pospekulujemy książkami!” (*Odgłosy* nr 18).

Od bibliotek, poprzez księgarstwo, dochodzimy do źródeł, z którego „wypływają” książki — do instytucji wydawniczych. Pragniemy tu bardzo gorąco zaproponować zapoznanie się z interesującym artykułem Tadeusza Robaka „Książka dla nikogo” (*Życie Literackie* nr 25), w którym autor mówi o polityce i praktyce wydawniczej na przykładzie konkretnych wydawnictw, podaje przyczyny zalegających remanentów w magazynach księgarskich. Smutne są to fakty, kiedy w kraju, gdzie trudno zaspokoić głód książki, wydaje się... „książki dla nikogo”.

eLBe

kronika **KRAJOWA** **I ZAGRANICZNA**

OGÓLNOPOLSKIE SEMINARIUM W SPRAWIE WSPÓŁPRACY DZIAŁÓW INSTRUKCYJNO-METODYCZNYCH I INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNYCH BIBLIOTEK WOJEWÓDZKICH.

W dniach od 8 do 10 czerwca 1967 r. odbyło się w Kielcach ogólnopolskie seminarium bibliotekarskie w sprawie współpracy działów instrukcyjno-metodycznych i informacyjno-bibliograficznych wojewódzkich bibliotek publicznych. Udział w seminarium wzięli kierownicy wymienionych działów z wojewódzkich bibliotek publicznych oraz pracownicy odpowiedzialni za służbę informacyjną bibliotek miejskich w Toruniu, Bydgoszczy, Częstochowie, Katowicach i Gdyni.

W pierwszym dniu seminarium wygłoszone zostały następujące referaty: doc. dr. Marii Dembowskiej — „Dokumentacja i informacja naukowa — aktualne tendencje rozwoju”,

M. Torbin i M. Kunz — „Współpraca działów instrukcyjno-metodycznych i informacyjno-bibliograficznych na przykładzie WiMBP we Wrocławiu”, J. Z. Brudnickiego — „Ogólnopolski plan opracowań bibliograficznych”.

W dniu 9 czerwca br. obrady toczyły się w dwu komisjach: Komisja I (biblioteki miejskie), Komisja II (biblioteki wojewódzkie). Wprowadzeniem do dyskusji w Komisji I był referat I. Nagórskiej pt. „Wykorzystanie informacji przez użytkowników na przykładzie filii rejonowych MBP w Łodzi”, a w Komisji II referaty S. Drozdowskiego — „Działalność informacyjno-bibliograficzna w bibliotece powiatowej (na przykładzie województwa poznańskiego)” oraz K. Balcerkowskiej — „Szkolenie bibliotekarzy w zakresie służby informacyjno-bibliograficznej (na przykładzie woj. łódzkiego)”. W godzinach popołudniowych uczestnicy seminarium wysłuchali prelekcji Adama Galisa (wygłoszonej na Sw. Katarzynie) na temat pracy tłumacza literatury radzieckiej i upowszechniania treści związanych z 50 rocznicą Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej.

W ostatnim dniu obrad (10.VI) przeprowadzono dyskusję plenarną, na tle sprawozdań z Komisji, przedstawionych przez: przewodniczącą Komisji I — E. Pawlikowską i przewodniczącą Komisji II — R. Łukaszewską.

Dyskusję podsumował zastępca dyrektora Departamentu Pracy Kulturalno-Oświatowej i Bibliotek MKiS Czesław Kozioł, który przewodniczył obradom ogólnopolskiego seminarium. Gospodarzem tej trzydniowej narady była Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Kielcach.

70-LECIE POWIATOWEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W ŁOMŻY

Z okazji 70-lecia Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży odbyła się w dniach 3—4 czerwca 1967 r. sesja popularnonaukowa z udziałem przedstawicieli kilku dyscyplin nauki. Wygłaszane na sesji referaty poświęcone były historii Ziemi Łomżyńskiej. Referat omawiający 70-lecie działalności Biblioteki w Łomży wygłosiła Helena Czernek — kier. PiMBP w Łomży.

Organizatorami sesji były: Polskie Towarzystwo Historyczne, Wydział Kultury Prezydium WRN w Białymstoku, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Łomży, Komitet Obchodu 70-lecia Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łomży.

WYSTAWA p.n. „DAWNA POLSKA KSIĄŻKA WOJSKOWA”

Z okazji obchodów 200-lecia polskich bibliotek wojskowych, w gmachu Biblioteki Narodowej przy pl. Krasińskich w Warszawie, otwarta została 17 maja 1967 r. wystawa p.n. „Dawna polska książka wojskowa”. Organizatorami wystawy, na której zgromadzono rękopisy, starodruki i dawne książki wojskowe ze zbiorów wielu bibliotek krajowych, był komitet obchodów 200-lecia i Biblioteka Narodowa.

Na uroczystość otwarcia wystawy przybyli: członek Biura Politycznego KC PZPR, min. obrony narodowej, Marszałek Polski M. Spychalski, Prezes PAN prof. dr. J. Groszkowski, Wiceministrowie: kultury i sztuki — K. Rusinek, oraz oświaty i szkolnictwa wyższego — R. Mistewicz, przedstawiciele świata nauki i kultury, bibliotek cywilnych i wojskowych, generałowie i wyżsi oficerowie WP. Obecni byli przedstawiciele ośrodków kulturalnych państw socjalistycznych w Warszawie.

ZAKOŃCZENIE PLEBISCYTU CZYTELNICZEGO p.n. „ZRODZIŁ NAS CZYN”

W dniu 10 czerwca 1967 r. w Tomaszowie Mazowieckim, mieście skąd wyruszył do boju jeden z pierwszych oddziałów Gwardii Ludowej — rozstrzygnięto ogólnopolski konkurs — plebiscyt czytelniczy dla młodzieży szkolnej pod nazwą „Zrodził nas czyn”.

W plebiscyale uczestniczyło 212 tys. młodzieży. Najwięcej głosów padło na „Leśne boje” — A. Bakalarczyka, „Brygadę Grunwald” — J. Sobiesiaka oraz „Pierwsze pistolety” — J. Fonkiewicz.

II KRAJOWA KONFERENCJA BIBLIOTEKARZY MUZYCZNYCH

W dniach 23 i 24 czerwca 1967 r. odbyła się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu II Krajowa Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych. Na program konferencji złożyły się m.in. dwa referaty: „Biblioteki muzyczne na Węgrzech” — Veroniki Vavrincez (z Biblioteki

Narodowej im. Szechenyiego w Budapeszcie) oraz „Problemy katalogowania i szeregowania alfabetycznego druków muzycznych” — Adama Mrygonia (z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie”).

Organizatorami konferencji były : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich — Sekcja Bibliotek Muzycznych, Oddział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Toruniu, Biblioteka Główna Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

PROGRAM DZIAŁALNOŚCI UNESCO

Podczas XIV Ogólnej Konferencji UNESCO, która odbywała się w dn. 25.X–30.XI. 1966 r., został opracowany i przyjęty program działalności Organizacji w zakresie dokumentacji, bibliotek i archiwów w latach 1967–1968. Plan dotyczy współpracy z organizacjami międzynarodowymi, kształcenia bibliotekarzy, rozwoju bibliotekarstwa, bibliografii i dokumentacji, wymiany publikacji itp.

Jedną z ważniejszych zmian wprowadzonych w czasie konferencji było powołanie Departamentu Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów. Składa się on z Działu Badań, Współpracy Międzynarodowej i Wymiany Informacji oraz Działu Rozwoju Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów. (*Unesco Bulletin for Libraries* 1967 nr 3, s. 119–128, 136–139).

INFORMACJA TECHNICZNA W BIBLIOTEKACH POWSZECHNYCH

W ubiegłym roku angielskie Biuro Informacji Naukowej i Technicznej przeprowadziło badania nad działalnością informacyjną w zakresie techniki i handlu prowadzoną przez biblioteki powszechne. Opracowane obecnie wyniki tych badań wykazały, że tylko nieliczne biblioteki udzielają wyczerpującej informacji z tych dziedzin. Stwierdzono, że większość wpływających pytań była to informacje rzeczowe, a czytelnicy i bibliotekarze wyszukując odpowiedzi korzystali najczęściej z encyklopedii, informatorów i kompendiów. Wykorzystywane były głównie publikacje wydane w ciągu ostatnich dwóch lat. (*Library Association Record* 1967 nr 6 s. 203)

ŚWIĘTO KSIĄŻKI DZIECIĘCEJ

W dniu 3 kwietnia obchodzono po raz pierwszy w 35 krajach Międzynarodowy Dzień Książki Dziecięcej. Jego inicjatorem jest Międzynarodowe Kuratorium Książki Młodzieżowej (mające siedzibę w Zurychu), które w ten sposób pragnie zwrócić uwagę wychowawców na siłę oddziaływania dobrej książki na dziecko i zachęcić wydawców do publikowania wartościowej literatury dziecięcej, (*Nachrichten. Nouvelles. Notize.* 1967 nr 2/3 s. 72).

USPRAWNIENIE PRACY BIBLIOTEK TEMATEM NARADY

W dniach 8–9 czerwca odbyła się w Berlinie międzynarodowa konferencja poświęcona zagadnieniu racjonalizacji pracy w bibliotekach naukowych. W czasie narady, która została zorganizowana przez Centrum Metodyczne dla Bibliotek Naukowych, omawiano sprawy usprawnienia pracy bibliotek różnych typów i specjalizacji, planowania i koordynacji, wprowadzenia norm i mechanizacji. (*Mitteilungen aus den wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR* 1967 nr 4 s. 50–51)

NOWY LOKAL PiMBP W KĘTRZYNIE

15 kwietnia 1967 r. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publ. w Kętrzynie rozpoczęła przeprowadzkę do nowego lokalu. Biblioteka ta otrzymała pomieszczenie o powierzchni 638 m² w południowym skrzydle odbudowanego zamku gotyckiego z XIV wieku. Zlokalizowano tu również, w drugim skrzydle, muzeum regionalne. W nowym lokalu mieszczą się: dwieypożyczalnie i dwie czytelnie (dla dorosłych i dzieci), magazyn książek oraz pięć pomieszczeń przeznaczonych na inne potrzeby PiMBP (gabinet metodyczny, dział gromadzenia zbiorów, kancelaria i in.). Warto zaznaczyć, że dotychczas PiMBP w Kętrzynie (17,5 tys. mieszkańców) mieściła się w 2 niewielkich salach o łącznej powierzchni 149 m².

W latach 1961–1967 do nowych lokali (specjalnie wybudowanych lub odbudowanych i adaptowanych na potrzeby bibliotek) przeprowadziło się w woj. olsztyńskim pięć bibliotek powiatowych (poza Kętrzynem — w Lidzbarku Warmińskim, Pasteku, Mrągowie i Nidzicy). W tym roku (lipiec) nowy lokal w typowym pawilonie, wybudowanym z inicjatywy i kosztem władz powiatowych (przy dużym udziale czynów społecznych), otrzymała PiMBP w Nowym Mieście. Poza tym w bieżącym planie 5-letnim (do roku 1970) planuje się przeniesienie do nowych lokali w odbudowanych zabytkach bibliotek powiatowych w Działdowie i Braniewie, a być może również w Morągu i Węgorzewie.

JAN BURAKOWSKI
Olsztyn

PRZEPISY § prawne

A. PRZEPISY OGÓLNE

FINANSE

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 30 czerwca 1967 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej instytucji naukowo-badawczych. Mon. Pol. nr 40, poz. 191.

Zarządzenie jest prawnym aktem wykonawczym do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 marca 1967 r. w sprawie gospodarki finansowej instytucji naukowo-badawczych (Dz. U. nr 11, poz. 47).

STAŻE NAUKOWE I ZAWODOWE

Uchwała Nr 97 Rady Ministrów z dnia 5 maja 1967 r. w sprawie krajowych staży naukowych i zawodowych dla pracowników naukowo-dydaktycznych i naukowo-badawczych oraz innych pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych gospodarki społecznej. Mon. Pol. nr 34, poz. 158.

Staże naukowe i zawodowe organizują i prowadzą szkoły wyższe, instytuty naukowe oraz jednostki gospodarki narodowej dysponujące wysoko kwalifikowaną kadrą specjalistów oraz wyposażeniem naukowo-technicznym. Staż naukowy lub zawodowy ustalany jest indywidualnie na okres w zasadzie nie dłuższy niż 12 miesięcy. W okresie stażu pracownik otrzymuje w dotychczasowym miejscu pracy pełne wynagrodzenie wraz z dodatkami jakie pobierał przed skierowaniem na staż. Uchwała określa tryb kierowania pracownika na staż, program stażu, sprawowanie opieki nad stażystą w okresie odbywania stażu itp.

WSPÓŁPRACA SZKÓŁ WYŻSZYCH Z JEDNOSTKAMI GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Uchwała Nr 153 Rady Ministrów z dnia 28 czerwca 1967 r. zmieniająca uchwałę w sprawie zasad współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a jednostkami gospodarki społecznej. Mon. Pol. nr 41, poz. 194.

Uchwała ta wprowadza szereg zmian do uchwały Nr 108 Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie zasad współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a jednostkami organizacyjnymi gospodarki społecznej (Mon. Pol. nr 32, poz. 163).

UPOSAŻENIA PRACOWNIKÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH I PAN

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 czerwca 1967 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uposażenia pracowników szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i jej placówek naukowych. Dz. U. nr 28, poz. 132.

Zmiana dotyczy określenia szczególnego przypadku nie stanowiącego przeszkody do pobierania dodatku specjalnego w głównym miejscu pracy, jeżeli dodatkowa praca wykonywana jest w gospodarstwie pomocniczym lub opłacana ze środków specjalnych szkoły wyższej albo placówki naukowej PAN. Zob.: ostatnie zdanie w § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 1961 r. w sprawie uposażenia pracowników szkół wyższych, Polskiej Akademii Nauk i jej placówek naukowych (Dz. U. nr 43, poz. 225) — po wyrazie „70%” dodaje się wyrazy „a w wyjątkowych przypadkach 100%”.

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

BIBLIOTEKARZE DYPLOMOWANI I DYPLOMOWANI PRACOWN. DOKUMENT. NAUKOWEJ

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1967 r. w sprawie warunków zatrudniania w instytucjach naukowo-badawczych, w Polskiej Akademii Nauk i w szkolnictwie wyższym bibliotekarzy dyplomowanych i pracowników służby bibliotecznej oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej i dokumentalistów służby informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Dz. U. nr 14, poz. 63.

Rozporządzenie określa zadania, wymagania kwalifikacyjne oraz tryb powoływania bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej w instytucjach naukowo-badawczych, w Polskiej Akademii Nauk i w szkołach wyższych. Wymagany egzamin na bibliotekarza dyplomowanego składają kandydaci przed Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dyplomowanych działającą przy Ministrze Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Komisja Egzaminacyjna dla Dyplomowanych Pracowników Dokumentacji Naukowej działa przy Polskiej Akademii Nauk. Rozporządzenie określa okoliczności, w których wymagany staż pracy może być skrócony („nie więcej jednak niż o połowę”). Osoby zajmujące w dniu wejścia w życie rozporządzenia stanowisko kustosa oraz posiadające 4-letni staż pracy na tym stanowisku lub na stanowisku dyrektora (kierownika) albo wicedyrektora i wykazujące się dorobkiem piśmienniczym lub dydaktycznym mogą ubiegać się w terminie do dnia 31 grudnia 1968 r. o zwolnienie od egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego. Podobny przepis stosuje się do osób zajmujących w dniu wejścia w życie rozporządzenia stanowisko starszego dokumentalisty i kierownika ośrodka informacji. Ponadto rozporządzenie określa zadania pracowników służby bibliotecznej oraz ustala tytuły stanowisk, zadania i wymagania kwalifikacyjne dokumentalistów służby informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w instytucjach naukowo-badawczych, w Polskiej Akademii Nauk i w szkołach wyższych. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (tj. 29 kwietnia 1967 r.), jednocześnie traci moc obowiązującą: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1961 r. w sprawie warunków zatrudniania oraz kwalifikacji pracowników techniczno-badawczych i dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej w Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. nr 52, poz. 282) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1963 r. w sprawie zatrudniania dokumentalistów służby informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz bibliotekarzy dyplomowanych w instytucjach naukowo-badawczych (Dz. U. nr 19, poz. 103).

BIBLIOTEKI SZKOLNE

Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1967 r. w sprawie kwalifikacji nauczycieli i wychowawców szkół i innych placówek kształcenia oraz internatów i burs podległych Ministrowi Kultury i Sztuki. Dz. U. nr 16, poz. 75.

„Kwalifikacje naukowe i pedagogiczne do prowadzenia zajęć [...] bibliotekarskich w szkołach, internatach, bursach i innych placówkach kształcenia mają osoby, które posiadają odpowiednio te kwalifikacje w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych podległych Ministrowi Oświaty i Szkolnictwa Wyższego”.

Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 kwietnia 1967 r. w sprawie zasad organizacji pracy szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych w roku szkolnym 1967/68. Dz. Urz. Min. Oświaty i Szkoln. Wyższego nr B-3, poz. 24.

BIBLIOTEKI ZWIĄZKOWE

Zarządzenie Nr 43 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 10 kwietnia 1967 r. w sprawie działalności pozaoperacyjnej o charakterze socjalno-bytowym. Dz. Urz. Min. Budown. i Przemysłu Materiałów Budowl. nr 5, poz. 16.

Sprawy dotyczące prowadzenia i finansowania placówek kulturalno-oświatowych zostały uregulowane w „Wytycznych w sprawie prowadzenia i finansowania działalności pozaoperacyjnej w zakresie placówek kulturalno-oświatowych” — stanowiących załącznik Nr 2 do zarządzenia. Sprawy dotyczące uposażenia bibliotekarzy i udzielania nagród kierownikom punktów bibliotecznych zostały uregulowane w przepisach §§ 15–22 wytycznych, w oparciu o przepisy uchwały Nr 160/59 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 2 maja 1959 r. w sprawie uposażenia pracowników służby bibliotecznej zatrudnionych w bibliotekach zakładowych.

INFORMACJA NAUKOWA, TECHNICZNA I EKONOMICZNA (Zob. też: „Bibliotekarze dyplomowani”)

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 29 marca 1967 r. w sprawie nadania statutów niektórym instytucjom naukowo-badawczym. Dz. Urz. Min. Zdrowia i Opieki

Społ. nr 8, poz. 27.

W załączeniu do zarządzenia podano teksty statutów: Instytutu Gruźlicy, Instytutu Hematologii, Instytutu Onkologii im. Marii Curie-Skłodowskiej oraz Instytutu Psychoneurologii. W statutach, wśród zadań każdego z w. w. instytutów umieszczono m. in. następujące: „opracowywanie i udostępnianie dokumentacji i informacji naukowo-technicznej”, a w strukturach organizacyjnych tych instytutów wydzielono komórkę organizacyjną do spraw dokumentacji i informacji.

Zarządzenie Ministra Komunikacji Nr 87 z dnia 14 kwietnia 1967 r. w sprawie zaopatrzenia ośrodków informacji technicznej i ekonomicznej resortu komunikacji w wydawnictwa urzędowe z dziedziny komunikacji. Dz. Urz. Min. Komunikacji nr 19, poz. 111.

Departamenty, centralne zarządy, zjednoczenia i równorzędne jednostki organizacyjne resortu, które wydają lub zlecają wydanie wydawnictw urzędowych (zwartych, periodycznych i specjalnych) obowiązane są uwzględnić w rozdzielniku każdego wydawnictwa Ośrodek Informacji Technicznej i Ekonomicznej Komunikacji (Główna Biblioteka Komunikacji). Centralne zarządy, zjednoczenia, dyrekcje okręgowe kolei państwowych i inne jednostki organizacyjne ustalając wysokość ogólnego zapotrzebowania na wydawnictwa urzędowe obowiązane są uwzględnić również odpowiednie wydawnictwa dla wszystkich nadzorowanych ośrodków (punktów) informacji, według rozdzielnika stanowiącego załącznik do zarządzenia. Należność za przydzielone wydawnictwa pokrywają jednostki je otrzymujące. Równocześnie z wejściem w życie tego zarządzenia traci moc obowiązującą zarządzenie Ministra Kolei Nr 217 z dnia 20 maja 1953 r. o zaopatrywaniu Biblioteki Głównej Ministerstwa Kolei oraz bibliotek okręgowych, punktów bibliotecznych i bibliotek zakładowych resortu kolei w druki z dziedziny kolejnictwa.

PUBLICZNE BIBLIOTEKI POWSZECHNE

Zarządzenie Nr 2 Ministra Kultury i Sztuki oraz Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 21 marca 1967 r. w sprawie rozszerzenia działalności kulturalno-oświatowej oraz sportowo-turystycznej w jednostkach resortu kultury i sztuki oraz resortu kultury fizycznej i turystyki. („powiel.”).

W celu skoordynowania i rozszerzenia działalności zmierzającej do lepszego zaspokojenia potrzeb kulturalnych, zdrowotnych i rekreacyjnych społeczeństwa zarządzenie ustala szczególne zasady współdziałania placówek kulturalno-oświatowych z jednostkami działającymi w zakresie kultury fizycznej i turystyki. Zasady współdziałania zostały określone w stanowiących załączniki do zarządzenia wytycznych: 1) w sprawie współdziałania terenowych organów administracji państwowej do spraw kultury oraz kultury fizycznej i turystyki; 2) w sprawie problematyki sportowo-turystycznej w placówkach kulturalno-oświatowych; 3) w sprawie problematyki kulturalno-oświatowej w jednostkach działających w zakresie kultury fizycznej i turystyki. Wytyczne nakładają na biblioteki obowiązek gromadzenia, udostępniania i popularyzowania wydawnictw z zakresu wychowania fizycznego, sportu i turystyki. W różnych formach upowszechnienia czytelnictwa i w pracy z czytelnikami należy uwzględnić tę problematykę. Prowadzić punkty informacji turystycznej przy pomocy Centralnego Ośrodka Informacji Turystycznej. Organizować różne formy działalności kulturalno-oświatowej w ośrodkach sportu, turystyki i wypoczynku — we współdziałaniu z instytucjami i organizacjami sportowymi i turystycznymi.

Pismo Ministerstwa Kultury i Sztuki — Departamentu Pracy KO i Bibliotek Nr KOB-I-0081/9/67 z dnia 23 maja 1967 r. w sprawie założeń programowo-organizacyjnych inauguracji roku kulturalnego 1967/68. („powiel.”).

Wraz z pismem przesłana została do wydziałów kultury szczebla wojewódzkiego ulotka pt. „Założenia programowo-organizacyjne roku kulturalnego 1967/68”. Naczelnym hasłem inauguracji roku kulturalnego będzie: „We wspólnym działaniu realizujemy uchwały Kongresu Kultury Polskiej, aby poprawić warunki upowszechniania oświaty i kultury oraz zbliżyć się do jej rzeczywistej powszechności”. Założenia programowe przewidują: ściślejsze współdziałanie z władzami oświatowymi i ze szkołami, upowszechnienie literatury społeczno-politycznej, popularnonaukowej i fachowej, głębsze powiązanie placówek z problemami rozwoju społeczno-gospodarczego środowiska. Inauguracja nowego roku kulturalnego poprzedza uroczystości związane z obchodem 50 rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej. W bibliotekach zakończone zostanie współzawodnictwo bibliotek pt. „Książka w służbie socjalizmu i pokoju” — podjęte z tej okazji. Założenia organizacyjne inauguracji przewidują rozpoczęcie nowego roku kulturalnego w dniach od 16 do 30 września. Centralna uroczystość związana z inauguracją odbędzie się we Włoszczowej (woj. kieleckie) w dniu 30 września br. Pismo zaleca rozwijanie współzawodnictwa w powiatach i województwach pomiędzy placówkami kulturalno-oświatowymi o tytuł najlepiej przygotowanej placówki do pracy w nowym roku kulturalnym.

TeZar

Założonej karty

Karol Grabania, wieśioletni nauczyciel (29 lata pracy) podjął się równocześnie pionierskiej pracy z książką i czytelnikiem wiejskim w swoim środowisku rodzinnym, obejmując w 1950 r. kierownictwo Gminnej, a od 1954 r. Gromadzkiej Biblioteki Publicznej w Uszwi (pow. Brzesko).

Odszedł od nas niemal wprost od książki i czytelników. Cichy, spokojny, nieustrudzony w pracy, zawsze chętnie służący wiedzą i doświadczeniem nie tylko czytelnikom, ale i nam — bibliotekarzom, był przez nas bardzo lubianym i cenionym kolegą.

W uznaniu Jego pełnego oddania się sprawie oświaty i kultury był wielokrotnie wyróżniany i odznaczany.

Część Jego pamięci!

Maria Pawlik

ZAWIADOMIENIE

Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej uprzejmie zawiadamia, że w br. wydrukowano w nakładzie 10 tys. egz. karty biograficzne następujących autorów polskich i obcych. Cyfry w nawiasach oznaczają: (1) — karta pojedyncza, (2) — karta podwójna:

Andersen Hans Christian	(1)	Dreiser Teodor	(2)
Aragon Louis	(2)	Fadiejew Aleksander	(1)
Asnyk Adam	(2)	Fenikowski Franciszek	(1)
Berent Wacław	(1)	Fiedin Konstantin	(1)
Broszkiewicz Jerzy	(1)	Filipowicz Kornel	(1)
Brzechwa Jan	(1)	Grabski Władysław Jan	(1)
Buck Pearl	(1)	Hašek Jaroslav	(2)
Centkiewiczowie A. i Cz.	(2)	Hesse Herman	(1)
Cooper James Fenimore	(2)	Hikmet Nazim	(2)
Cronin Archibald Joseph	(1)	Hillar Małgorzata	(1)
Curwood James Oliver	(1)	Huxley Aldous Leonard	(2)
Defoe Daniel	(1)	Jókai Mór	(1)

Kafka Franz	(2)	Piętak Stanisław	(2)
Kasprowicz Jan	(2)	Polewoj Borys	(1)
Kawalec Julian	(1)	Priestley John Boyton	(1)
Kawierin Benjamin	(1)	Różewicz Tadeusz	(1)
Kisch Egon Erwin	(2)	Rudnicki Lucjan	(1)
Kubiak Tadeusz	(1)	Rychliński Jerzy Bohdan	(1)
Kurek Jalu	(1)	Rymkiewicz Władysław	(1)
Lam Jan	(1)	Sagan Françoise	(1)
Leja Magda	(1)	Saint-Exupéry Antoine de	(1)
Łacis Willis	(1)	Saitykow-Szczedrin Michał	(1)
Łoziński Walery	(1)	Sartre Jean Paul	(2)
Mach Wilhelm	(1)	Shaw George Bernard	(2)
Malewska Hanna	(1)	Strykowski Julian	(1)
Maurois André	(1)	Sujkowski Bogusław	(1)
Moravia Alberto	(1)	Szmaglewska Seweryna	(1)
Niekrasow Wiktor	(1)	Undset Sigrid	(1)
Norwid Cyprian Kamil	(2)	Wasilewska Wanda	(1)
Orkan Władysław	(1)	Wiech (Wiechecki Stefan)	(1)
Parnicki Teodor	(2)	Winogradow Anatol	(1)
Patkowski Maciej	(1)	Wygodzki Stanisław	(2)
Pauksza Eugeniusz	(1)	Zapolska Gabriela	(2)
Pawlikowska-Jasnorzewska M.	(1)	Zegadłowicz Emil	(2)

Zamówienia na karty biograficzne wymienionych wyżej autorów należy przysyłać na adres: Biblioteka Narodowa, Dział Wydawnictw, Warszawa, ul. Okólnik 9. Biblioteki powszechne wszystkich stopni otrzymują karty bezpłatnie, pozostałe biblioteki płać 10 gr. za 1 egz. karty pojedynczej i 20 gr za 1 egz. karty podwójnej, przelewem na konto: NBP w Warszawie V Oddział Miejski Nr 1529-91-23 cz. 35, dz. 24, rozdz. 241, tyt. 2411, § 52.

UWAGA!

Instytut Książki i Czytelnictwa przypomina równocześnie, że w latach ubiegłych wydano karty biograficzne następujących pisarzy polskich i obcych:

1. Amado Jorge	23. Erenburg Ilia
2. Andrić Ivo	24. Faulkner Wiliam
3. Andrzejewski Jerzy	25. Feuchtwanger Lion
4. Balzak Honoriusz	26. Fiedler Arkady
5. Bałucki Michał	27. Flaubert Gustaw
6. Brandys Kazimierz	28. France Anatol
7. Bratny Roman	29. Fredro Aleksander
8. Breza Tadeusz	30. Galsworthy John
9. Broniewski Władysław	31. Gałczyński Konstanty Ildefons
10. Bunsch Karol	32. Gąsiorowski Wacław
11. Caldwell Erskine	33. Gogol Mikołaj
12. Camus Albert	34. Gojawiczyńska Pola
13. Capek Karol	35. Gołubiew Antoni
14. Conrad Joseph	36. Gomulicki Wiktor
15. Czechow Antoni	37. Gorki Maksym
16. Czeszko Bohdan	38. Greene Graham
17. Daudet Alfons	39. Hemingway Ernest
18. Dąbrowska Maria	40. Hen Józef
19. Dickens Karol	41. Hugo Wiktor
20. Dostojewski Fiodor	42. Iwaszkiewicz Jarosław
21. Dygasiński Adolf	43. Jastrun Mieczysław
22. Dygat Stanisław	44. Jeź Teodor Tomasz

45. Katajew Walentin	80. Przyboś Julian
46. Kellerman Bernhard	81. Pujmanowa Maria
47. Kochanowski Jan	82. Putrament Jerzy
48. Konopnicka Maria	83. Puszkina Aleksander
49. Konwicki Tadeusz	84. Remarque Erich Maria
50. Korzeniowski Józef	85. Reymont Władysław
51. Kossak Zofia	86. Rodziewiczówna Maria
52. Kowalska Anna	87. Rolland Romain
53. Kraszewski Józef Ignacy	88. Rusinek Michał
54. Kruczkowski Leon	89. Seghers Anna
55. Kuncewiczowa Maria	90. Słonimski Antoni
56. Laxness Halldór Kiljan	91. Sieroszewski Wacław
57. Lem Stanisław	92. Sienkiewicz Henryk
58. Leonow Leonid	93. Słowacki Juliusz
59. Lermontow Michał	94. Staff Leopold
60. London Jack	95. Steinbeck John
61. Majakowski Włodzimierz	96. Stendhal
62. Makarenko Antoni	97. Strug Andrzej
63. Makuszyński Kornel	98. Szaniawski Jerzy
64. Mann Henryk	99. Szolochow Michał
65. Mann Tomasz	100. Tetmajer-Przerwa Kazimierz
66. Maupassant Guy	101. Tolstoj Aleksy
67. Meissner Janusz	102. Tolstoj Lew
68. Mickiewicz Adam	103. Turgieniew Iwan
69. Morcinek Gustaw	104. Tuwim Julian
70. Nałkowska Zofia	105. Twain Mark
71. Newerly Igor	106. Wańkowicz Melchior
72. Nexö Andersen Martin	107. Wiktor Jan
73. Orzeszkowa Eliza	108. Wyspiański Stanisław
74. Ostrowski Mikołaj	109. Zieliński Stanisław
75. Panowa Wiera	110. Zola Emil
76. Parandowski Jan	111. Zweig Arnold
77. Paustowski Konstanty	112. Żeleński Tadeusz
78. Prus Bolesław	113. Żeromski Stefan
79. Pruszyński Ksawery	114. Żukrowski Wojciech

Nakłady kart biograficznych wymienionych autorów są już wyczerpane. Instytut Książki i Czytelnictwa przewiduje ich wznowienie połączone z aktualizacją. W związku z tym Instytut uprzejmie prosi wszystkie zainteresowane kartami biograficznymi biblioteki o przesyłanie uwag i dezyderatów dotyczących kart, które pomogą nam przy ustalaniu nakładu kart poszczególnych autorów oraz ułatwią kontynuowanie edycji kart biograficznych. Adres: Warszawa, Mankiewicza 1.

UWAGA, PRENUMERATORZY BIBLIOTEKARZA!

Administracja Wydawnictw
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

przypomina uprzejmie o odnowieniu prenumeraty
na rok 1968

Prenumerata roczna miesięcznika **BIBLIOTEKARZ** wynosi
zł 60.— (cena jednostkowa numeru zł 5.—);

miesięcznika **PORADNIK BIBLIOTEKARZA** — zł 48.— (cena
jednostkowa numeru zł 4.—);

kwartalnika **PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY** (wraz z dodatkiem
„Przegląd Piśmiennictwa o Książce”) — zł 96.— (cena jednost-
kowa numeru zł 24.—).

Przypominamy zarazem, że wpłat na prenumeratę wymienionych
czasopism na rok 1968 dokonywać należy — według podanych wyżej
stawek — na konto: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Admi-
nistracja Wydawnictw, Warszawa, Konopczyńskiego 5/7. NBP IV O/M
1528-9-4205, lub PKO 1-9-120056, z wyraźnym uwidocznieniem tytułu
wpłaty.